ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΔΕΥΤΕΡΑ — ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΤΗ 22 ΙΟΥΝΙΟΥ 1891 — ΕΤΟΣ Η'.—ΑΡΙΘ. 25

ΓΡΑΦΕΙΟΝ
ΟΔΟΣ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 59
Ἕκαστον φύλλον τιμᾶται λεπτῶν 20

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Μ. ΔΑΜΒΕΡΓΗΣ

ΕΒΔΟΜΑΣ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ
ΕΤΗΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΑ
Ἐσωτερικοῦ δρ. 10.—Ἐξωτερικοῦ φρ.χρ.12.—Ρωσ. ρούβλ. 5.

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ
ΚΑΤΑ ΣΑΒΒΑΤΟΝ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΒΔΟΜΑΣ

Ἐκδιδομένη κατὰ Σάββατον ἐν Ἀθήναις

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΙΩΑΝΝΗΣ Μ. ΔΑΜΒΕΡΓΗΣ
Γραφεῖον: Ὁδ. Πανεπιστημίου 59

Συνδρομὴ ἐτησία καὶ προπληρωτέα
Ἑλλάδος δραχ. 10. Ἐξωτερικοῦ φράγ. χρυσ. 12.
Ρωσίας ρούβ.. 5.

Τὸ πρόγραμμα προσεχῶς.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ὁ Κεραμᾶς (ἐπεισόδιον τοῦ ἀγῶνος), ὑπὸ Ἰ. Μαράνου.
Δημήτριος καὶ Ἄννα, διήγημα, ὑπὸ Δάπ. (Συνέχεια).
Οἱ Βλάχοι τῆς Πίνδου: Μαλακάσι, ὑπὸ Κ. Δ. Κρυστάλλη. (Συνέχεια).
Εἰς τὸν Ὅμηρο. Ποίημα Στεφάνου Μαρτζώκη.
Οἰχόμενα ὄνειρα. Καλλιτεχνικὴ ἀνάμνησις, ὑπὸ Γ. Σ. Μέξη.
Ἐκείνη (ἥτις πρέπει νὰ ὑπακούηται), μυθιστορία RIDER HAGGARD. Μετάφρ. Α. Ἀμπάτη.
Μωσαϊκόν, ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ κ. Θ. Ἀμίρου.
Εἰδήσεις τῆς Ἑβδομάδος. Ἐγχώρια.—Ἐξωτερικά. Ἀρχαιολογία.—Φιλολογία.—Καλλιτεχνία.
Ἐφημερίδες, ἀνέκδοτα, περίεργα, ποικίλα.
Ἰδιαίτερα γράμματα.
Νέα βιβλία.

Ο ΚΕΡΑΜΑΣ

(Ἐπεισόδιον τοῦ ἀγῶνος)

Ὁ νοῦς μου δὲν μποροῦσε νὰ χωρέση πῶς γέρος σὰν τὸν Κεραμᾶ, ὀγδοντάρης σωστὸς, ἦταν δυνατὸ νὰ μὴν ἔχη κι' αὐτὸς κάποια ἱστορία, νὰ μὴν ἔκαμε καμμιὰ παλληκαριὰ 'στὰ νειάτα του.

Καὶ δὲν ἦταν γέρο-ψόφιος ὁ Κεραμᾶς. Πολλαῖς φοραῖς γιὰ νὰ τὸν πειράζω τοῦ ἔλεγα καλὸ γιὰ Τούρκους καὶ Βουλγάρους. Νὰ ἔβλεπες τότε πῶς ἀγρίευε τὸ μάτι του, τί φλόγαις ἔβγαζε καὶ ἀστραπαῖς. Κι' ἄλλαις φοραῖς ποῦ ἐκαθόταν νὰ μᾶς πῇ τῆς ἱστορίαις τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου μεγάλου καπετάνιου, κατακοκκίνιζαν, ἐδάκρυζαν τὰ μάτια του καὶ ὅσοι εἴμαστε γύρω καὶ τὸν βλέπαμε ἐδακρύζαμε κι' ἐμεῖς, ὄχι τόσο μὲ τὰ λόγια του ὅσο μὲ τὴν τρεμοῦλα τῆς φωνῆς καὶ τὴ λαχτάρα τοῦ ἀναστεναγμοῦ του.

Ἅμα τὸν βρίσκαμε 'ς αὐτή του τὴν ταραχὴ τοῦ λέγαμε συχνά,

— Αἴ πές μας τώρα, Μπάρμπα-Κεραμᾶ, τί ἔκανες τοῦ λόγου σου ἐκεῖνο τὸν καιρό. Δὲν ἠμποροῦμε νὰ πιστέψωμε πῶς ἐκαθόσουνα μὲ χέρια σταυρωμένα.

Ἀλλ' ὁ γέρο-Κεραμᾶς δὲν ἔβγαζε πλειὰ λόγο ἀπὸ τὸ στόμα του. Ἐσήκωνε μόνο τοὺς ὤμους του, ἐζάρωνε τὰ χείλια του καὶ μὲ αὐτό του τὸν τρόπο σὰν νὰ μᾶς ἔλεγε:

— Δὲν ἔκανα τίποτε.

Μιὰ φορὰ ὁμως ἐγὼ δὲν ἐβάσταξα.

— Νὰ ἰδοῦμε καλὴ Πόλι, τοῦ εἶπα — δὲς τί ὅρκο σοῦ κάνω — νὰ ἰδοῦμε καλὴ Πόλι, πές μας πόσους Τούρκους ἔχεις σκοτωμένους;

Ὁ γέρω-Κεραμᾶς δὲν ἐσυλλογίστηκε πολύ. Ἐστέναξε πρῶτα καὶ ἔπειτα μὲ σιγανή, σβυσμένη φωνὴ εἶπε.

— Κανένα!

* * *

Τόσο παράπονο, εἶχε ἐκεῖνος ὁ μοναχός του λόγος καὶ τόση λύπη ἐφάνηκε 'στὸ πρόσωπό του ἀφ' ὅτου τὸν ἐξεστόμισε, ὥστε μετάνοιωσα γιατὶ νὰ τὸν ἀναγκάσω νὰ τὸν πῆ. Ἀπόμεινα 'σὰν βουβὸς μπροστὰ 'στὸν πόνο του. Οἱ ἄλλοι φίλοι ἐγύριζαν τὰ μάτια ἀπὸ μένα στὸν γέρο καὶ ἀπὸ τὸ γέρο σὲ μένα, σὰν νὰ μοῦ ἔλεγαν μὲ μιά τους ματιὰ νὰ σωπάσω καὶ μὲ ἄλλη τους νὰ τελειώσω τὴν ὁμιλίαν ὅπως-ὅπως ἀφοῦ τὴν ἄρχισα. Νὰ σοῦ 'πῶ κ' ἐγὼ δὲν ἤξευρα τί νὰ κάμω. Ἤτανε φῶς φανερὸ ἀπὸ τὴ στάσι τοῦ γέρο-Κεραμᾶ πῶς ἕνα λόγο ἀκόμη ἐπερίμενε γιὰ νὰ μᾶς ἐξηγήση ἐκεῖνο τὸ *Κανένα* ποῦ ἔβγαλε ἀνάμεσα σὲ δυὸ ἀναστεναγμοὺς ἀπὸ τὴν καρδιά του. Νὰ μᾶς λύση τὴν ἀπορία ποῦ τόσον καιρὸ εἴχαμε γιὰ τὰ νειάτα του. Μὰ ἔλα πάλι ποῦ ἐφαίνετο πῶς θὰ ἐλυπότανε πολὺ ὁ κακόμοιρος ὁ γέρος καὶ πῶς γιὰ μιά μας περιέργεια θὰ ἐχύνοντο τὰ δάκρυα ποῦ ἀνέβαιναν ὡς τὰ 'μματόκλαδά του κ'ἐπερίμεναν ἕνα ἀναστεναγμό του νὰ κυλίσουν στὰ κατάσπρα γένεια του.

* * *

«— Βλέπω ποῦ δὲ θέλετε νὰ μὲ ρωτήσετε, μὰ θέλετε νὰ μάθετε πῶς ἕνας, ποῦ ἤτανε νηός καὶ χριστιανὸς στὴ μεγάλη ἐπανάστασι δὲν ἐσκότωσε μήτε ἕνα Τοῦρκο. Παράξενο πρᾶμμα ἀληθινὰ μὰ δὲν μποροῦσε νὰ γενῇ κι' ἀλλιῶς. Ἀκοῦστέ με.

Οἱ Τοῦρκοι λένε, πῶς ὁποιος δὲ σκοτώση χριστιανὸ δὲν πάει 'στὸν παράδεισο. Ἂν μπορεῖ κανεὶς νὰ πιστέψη ποτὲ πῶς οἱ ἄπιστοι πηγαίνουν στὸ παράδεισο. Μόνο τὸ ἀντίστροφο εἶνε τὸ σωστό. Χριστιανὸς ποῦ δὲ σκοτώση Τοῦρκο... Ἐγὼ ὅμως δὲν ἐσκότωσα... Κ' εἶνε ντροπή μου γέρος ἄνθρωπος, ποῦ εἶχα νηάτα ζηλεμμένα τὸν καιρὸ ποῦ ἄναβε ἡ μεγάλη ἡ φωτιά, νὰ κλείσω σήμερ' αὔριο τὰ μάτια μου χωρὶς νὰ ἰδῶ φωτιὰ ποτέ μου... Ἤμουνα τότε δεκαπέντε χρονῶ, ἄντρας πλειὰ ὡς ἐκεῖ ἐπάνω, ὅταν μοῦ μήνυσε ὁ πατέρας μου νὰ πάω κ' ἐγὼ στὸ στρατόπεδο τοῦ Καραϊσκάκη. Μαζύ του. Ὅταν ἔφτασα δὲν ηὗρα τὸν πατέρα μου. Ἄλλοι μοῦ ἔλεγαν πῶς ἀπὸ ὥρα σὲ ὥρα θὰ γυρίση καὶ ἄλλοι πῶς ἐπῆγε στὴν Ἔγριπο γιὰ δουλειά. Ὁ ἀρχηγὸς ὅμως μ' ἐπῆρε κοντά του, μ' ἐφίλησε καὶ εἶπε στὰ πρωτοπαλλήκαρα ποῦ ἤτανε τριγύρω του:

— Δόξα νἄχῃ ὁ θεός. Πέρνει τὸν πατέρα ἀπὸ τὴν πατρίδα καὶ τῆς δίνει τὸ γυιό.

«Τότε ἐκατάλαβα πῶς τὸ πρῶτο φιλὶ τοῦ καπετάνιου ἤτανε τὸ στερνὸ φιλὶ τοῦ πατέρα μου.

Ὄχι πολύ, ὕστερ' ἀπὸ λίγη ὥρα, τὴν ἴδια 'μέρα ἔφεραν τοῦ Καραϊσκάκη ἕναν Τοῦρκο ποῦ τὸν ἔπιασαν μὲ κάτι γράμματα. Τὸν Τοῦρκο τὸν ἐσκότωσαν, μὰ τὰ γράμματα ἀφοῦ τὰ διάβασε ὁ ἀρχηγὸς εἶδε πῶς ἔπρεπε νὰ πᾶνε στὸν Πασσᾶ ποῦ ἐστέλνοντο. Ἔτσι θὰ γελιοῦνταν ὁ Πασσᾶς καὶ θὰ ἔστελνε διακόσους Τούρκους 'ς ἕνα μέρος, μακρυά, καὶ οἱ δικοί μας θὰ τοὺς ἔκαναν παγανιὰ καὶ θὰ τοὺς ἐκατάκοβαν.

— Αὐτὸ κι' αὐτὸ τρέχει, εἶπε ὁ Καραϊσκάκης. Ποιὸς ἀπὸ σᾶς θὰ πάη τὸ γράμμα τοῦ πασσᾶ;

Κανεὶς δὲν ἀποκρίθηκε.

— Θὰ πῇ πῶς τὸ ηὗρε στὸ δρόμο, πῶς εἶνε ἥσυχος ἄνθρωπος, πῶς βάζει τὸ κεφάλι του ἀμανάτι καὶ πῶς κάθεται κοντά του. Θὰ τρώη καὶ θὰ πίνη 'σὰν ἀγᾶς τὴν ὥρα ποῦ θὰ τρῶμε κ' ἐμεῖς τοὺς διακόσους καὶ θὰ πίνουμε τὸ αἷμα τους.

Πάλι κανεὶς δὲν ἀποκρίθηκε.

— Μωρὲ μπᾶς θαρεῖτε πῶς δὲν εἶνε παλληκαριὰ αὐτό; εἶπε τότε ἀγριεμένος ὁ Καραϊσκάκης. Καὶ εἶνε ἄλλη παλληκαριὰ σὰν κι' αὐτή; Ἕνας δὲ σηκώνεται;...

— Ἐγὼ πηγαίνω, εἶπα κι' ἐσηκώθηκα.

Ὁ Καραϊσκος μ' ἐφίλησε ἄλλη μιὰ φορά, μοῦ εἶπε τὸ πῶς καὶ τί νὰ κάμω, καὶ μ' ἀποχαιρέτησε λέγοντας: Ὁ Θεὸς μαζύ σου, ἄξιε γυιὲ τοῦ Κεραμᾶ.

* * *

Τὸ γράμμα τῶδωκα τοῦ Πασσᾶ Καὶ... γιὰ τὸ σπολλάτη μ' ἔβαλε τὴν ἴδια μέρα σ' ἕνα καράβι καὶ μ' ἔστειλε σκλάβο στὴν Σκόδρα.

Ὅπως ἔμαθα, ὕστερα ἀπὸ χρόνια, σὰν ἐγύρισα, οἱ διακόσιοι ἐστάλθηκαν καὶ ὁ Καραϊσκος τοὺς ἔφαγε ὅλους.

Μὰ ἐγώ... ἐγὼ δὲν ἐσκότωσα ἕναν Τοῦρκο στὴ μεγάλη ἐπανάσταση νηός, ὡς ἐκεῖ ἐπάνω! Ἕναν δὲν ἐσκότωσα! Καὶ αὐτὸ εἶνε τὸ κρῖμα τῆς ζωῆς μου, αὐτὸ εἶνε τὸ αἰώνιό μου παράπονο...».

Ἰ. ΜΑΡΑΝΟΣ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΚΑΙ ΑΝΝΑ

(Διήγημα)

(Συνέχεια)

Μάϊος.— Ἐδάκρυσας!... καὶ αἴτιος τοῦ δακρύου αὐτοῦ, ὅπερ μοὶ εἶναι πολυτιμότερον ὅλων τῶν μαργαριτῶν τῆς ὑφηλίου, εἶμαι ἐγώ!... Ἐπέπρωτο λοιπὸν τόσον ταχέως, πρὶν ἔτι ὀσφρανθῶ τὸ ἄνθος τῆς εὐτυχίας, νὰ μαρανθῇ τοῦτο καὶ φυλλορροήσῃ;... Ἀλλοίμονον εἰς ἐμέ! Δὲν ἐπρόφθασα νὰ καυχηθῶ διὰ τὴν εὐτυχίαν μου καὶ ἰδοὺ κατέστην ὁ δυστυχέστερος τῶν ἀνθρώπων. Νὰ γείνω αἴτιος νὰ χύσῃς ἓν δάκρυ; Ἀλλὰ παρ' ὅλον τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς, ὅτι δὲν θὰ σ' ἔβλεπον πλέον, κάλλιον ν' ἀπέθνησκα ἐκείνην τὴν στιγμήν.— Οὐδ' ὁ ἐλάχιστος θροῦς ἐτάρασσε τὴν ἄκραν νηνεμίαν τῆς νυκτός, ὅτε ἀνεφάνης ἐν τῷ παραθύρῳ. Τὰ δένδρα τοῦ κήπου σου ἵσταντο ἐντελῶς ἀκίνητα, ὡς στρατιῶται ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει τῆς βασιλίδος των· τὸ ἄρωμα τῆς πληθύος τῶν εὐωδεστέρων ἀνθέων, ἅτινα ἡ ἀριστοτέχνις χεὶρ σου περιποιεῖται τόσον φιλοστόργως, ἐξηφανίσθη πρὸ τοῦ ἐξαισίου μύρου, ὅπερ ἀνέδιδον τὰ γλυκέα χείλη σου... αὐτὴ ἡ ἀηδὼν ἔπαυσε τὸ τερπνὸν ᾆσμά της, διότι θὰ ὡμίλης σύ, καὶ ἐπόθει ν' ἀπολαύσῃ τῆς ἀρρήτου μελῳδίας τῆς φωνῆς σου... οἱ ἀστέρες μόλις ἔφεγγον ἐν τῷ στερεώματι, θαμβούμενοι ὑπὸ τοῦ λαμπροῦ φωτὸς τῶν ἀστραπηβόλων ὀφθαλμῶν σου. Θὰ ἔμενον ἐκεῖ νύκτας ὅλας, ἀκίνητος, ἄφωνος, μὴ γνωρίζων διατί ἦλθον, ὅπως κατάπληκτος θαυμάζω μόνον τὴν αἴγλην σου, ἀκτινοβόλε ἄγγελε, ἐὰν ἡ ἀργυρόηχος φωνή σου δὲν μὲ ἀφύπνιζε: «Διὰ τί τόσον μελαγχολικὸς θεέ μου; — Κατάπληκτος, ἀγάπη μου!—Καὶ ὁ πατήρ σου;» Ἀλλοίμονον! τὸ εἶχον λησμονήσει!... Ὁ πατήρ;... Καθ' ἣν στιγμὴν ἐσκεπτόμην νὰ μεταβῶ εἰς συνάντησίν του, τὸν εἶδον εἰσερχόμενον ἐν τῷ γραφείῳ μου· ἄνευ περιστροφῶν, ἀφοῦ ἐκάθησε μοὶ εἶπεν. (Ὦ, πῶς κατώρθωσα νὰ σοὶ εἴπω ὅ,τι ἐλέχθη μεταξὺ ἐμοῦ καὶ τοῦ πατρός μου;).. «Ὁ χρόνος ἀπὸ πολλοῦ ἀφοῦ ἐλεύκανε τὴν κόμην μου ἤρξατο νὰ κυρτῇ καὶ τὸ σῶμά μου. Αἰσθάνομαι τὰς δυνάμεις μου ὁσημέραι ἐκλιπούσας· ὁ θεός, ὦ! τί μεγάλη συμφορά! θὰ μᾶς στερήσῃ διὰ παντὸς τῆς μητρός σου...» Οἱ ὀφαλμοί μου ἐπλήσθησαν δακρύων: «Γιατί, πατέρα, ὅλα αὐτά; — Πρὶν ἢ τοῦτο συμβῇ, πρὶν ἢ αἱ δυνάμεις μου ἐντελῶς ἐκλείψωσι καὶ ἐγκαταλείψω τὸν κόσμον τοῦτον διὰ παντός, θέλω νὰ σὲ ἴδω νυμφευμένον...» Παρ' ὅλην τὴν συγκίνησιν, ἣν ὑπέστη ἡ καρδία μου ἐκ τῶν λέξεων του, δὲν ἠδυνήθην νὰ κρατηθῶ καὶ ἐκραύγασα: «Αὐτὴ εἶνε ἡ μεγαλητέρα ἐπιθυμία μου! — Καὶ ἐμοῦ καὶ τῆς μητρός σου· πρὶν ἢ σ' ἀφήσωμεν θέλομεν νὰ σὲ ἴδωμεν εὐτυχῆ σύζυγον, πατέρα εὐδαίμονα, καθ' ὅσον οὔτω μόνον θὰ δυνηθῶμεν μετὰ θάρρους νὰ ἐμφανισθῶμεν πρὸ τοῦ Ὑψίστου καὶ νὰ δώσωμεν λόγον, βέβαιοι περὶ τῆς ἐπιεικείας του, εἰς τὴν ἐρώτησίν του:.. Τί ἐκάματε τὰ τέκνα, ἅτινα σᾶς ἐδώρησα;... καθ'ὅσον οὕτω μόνον πληροῦται ὁ σκοπὸς τῶν γονέων ἐπὶ τῆς προσκαίρου ταύτης ζωῆς, ὅταν οὗτοι ἀξιοῦνται τῆς χάριτος τοῦ Παναγάθου νὰ ἴδωσι τὰ τέκνα των ἄνδρας. Ἡ ἀδελφή σου εὐτυχεῖ, εὐτύχησον καὶ σύ, δεχόμενος ὡς σύζυγον ἐκείνην, ἣν ὁ πατήρ σου σοὶ ἐξέλεξε...—Μοὶ ἐξέλεξε;— Ναί, μετὰ πολλὰς σκέψεις καὶ κόπους εὗρον ὅτι ἡ Σοφία τοῦ κυρίου Δριοῦ....—Ἀλλ' ἀγαπῶ ἄλλην!— Ἄλλην!—Ναί, πατέρα· γνωρίζεις τὴν εἰς τὸ ἄκρον τῆς ὁδοῦ μας μικρὰν οἰκίαν, ἣν στέφει τὸ αἰγόκλημα καὶ ἰάσμινον καὶ πληροῖ εὐωδίας τὸ ἴον καὶ τὸ ῥόδον; Ἐν τῇ φωλεᾷ ἐκείνῃ θάλλει ἡ Ἄννα τοῦ Παπᾶ—Χρυσάνθου, γλυκεία ὡς... — Χαλίνωσε τὸν ἐνθουσιασμόν σου, ποιητά μου. Σοὶ δίδω τὴν μόνην κληρονόμον τοῦ πλουσιωτάτου τραπεζίτου, κόρην διαπρέπουσαν ἐπὶ κοινωνικῇ τάξει καὶ μορφώσει, καὶ σὺ μοὶ ὁμιλεῖς, ὡς μαθητής, ὅστις ἀπαγγέλλει τὸ πρῶτον ποίημά του εἰς ὅμιλον φίλων». Καὶ ἐγέλασεν... Ἐδέησε δὲ ν' ἀναλογισθῶ ὅλου τοῦ σεβασμοῦ καὶ τῆς ἀγάπης, ἣν ὀφείλω πρὸς τὸν πατέρα μου, ἵνα μὴ ὀργισθῶ διὰ τὸν γέλωτά του ἐκεῖνον... Ἀπηύδησα ἱκετεύων, ἐτάκην κλαίων, κατεβλήθην στενάζων. Οὐδέν, οὐδέν· ὁ πατήρ μου εἶνε ἀμείλικτος. Δάκρυ κατῆλθε τῶν ὀφθαλμῶν σου ὅτε ἤκουσας αὐτά, καὶ ὅμως σοὶ ἀπέκρυψα τὰς τελευταίας λέξεις του· «Θὰ πάρῃς ἐκείνην ποῦ θέλω, γιατὶ ποτὲ δὲν θὰ ἐπιτρέψω νὰ δώσῃ τὸ ὄνομά του στὴν Ἄννα, στὴν κόρη ἑνὸς παπᾶ ὁ υἱὸς τοῦ Ἀγγέλου Δερβοῦ. Τί θὰ εἴπῃ ὁ κόσμος;» Ἐὰν ἤκουες καὶ ταῦτα;... Παράδοξα, προξενοῦντα μειδίαμα χλεύης, ἀλλὰ καὶ τόσην πικρίαν διὰ τὸ μωρὸν τῶν ἀνθρωπίνων ἰδεῶν... Τί θὰ εἴπῃ ὁ κόσμος! Ποῖος κόσμος; Ἡ εὐφυὴς ἐκείνη λογικὴ καὶ φρόνιμος μερὶς τῶν ἀληθῶς ἀνθρώπων; Θὰ ἐπικροτήσῃ καὶ ἔξαλλος ἀπὸ χαρὰν θὰ δοξάσῃ τὸν θεόν, διότι ἐδώρησε τὸν ἔρωτα εἰς τὰ πλάσματά του φρουρὸν καὶ ὑπέρμαχον τῆς ἀγιότητος τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς πραγματικῆς εὐγενείας... Τί θὰ εἴπῃ ὁ κόσμος! Ποῖος κόσμος; Ἡ ἀγέλη ἐκείνη τῶν μὲ ἀνθρώπινον σχῆμα καὶ οὐδὲν πλέον ἀσέμνων πιθήκων; Θὰ κινήσῃ χλευαστικῶς τὴν ἀπονενοημένην κεφαλήν της καὶ θ' ἀποστρέψῃ ὑπεροπτικῶς τὸ εἰδεχθὲς πρόσωπόν της, μυρία φλυαροῦσα, καταληπτὰ τοῖς ὁμοίοις της, διότι ἄμοιρος πάσης ἀρετῆς, οὐδὲν εὐγενὲς δύναται νὰ κατανοήσῃ. Τί μὲ μέλει διὰ τοὺς τελευταίους τούτους; Τοὺς πρώτους ὀφείλει κατὰ καθῆκον πᾶς ἐχέφρων νὰ σέβηται, τοὺς ἄλλους δέον μετὰ φρίκης ν' ἀτενίζῃ καὶ οὐδὲ νὰ σκέπτηται κἄν... Πλὴν ἐπανέρχομαι πρὸς σέ, ἀγάπη μου. Ἡσύχει, ἀντὶ δὲ τοῦ δακρύου σου αὐτοῦ θὰ θυσιάσω τὴν ζωήν μου, καί, ἢ θὰ γίνῃς ἰδική μου, παρ' ὅλας τὰς ἀνοήτους προλήψεις τοῦ κόσμου, ὅστις περιφρονεῖ τὴν καλλονήν, τὸ αἴσθημα, τὴν ἀρετήν, χάριν τοῦ χρυσίου, ἢ θὰ ἀποθάνω... Σπεύδω πρὸς τὴν μητέρα μου, ὡς σοὶ ὑπεσχέθην. Ὦ ἡ γλυκειά μου μητέρα θὰ καμφθῇ πρὸ τῶν στεναγμῶν, τῶν δακρύων μου...

Ἰούνιος.—Δὲν πείθονται! Ἔστω! παρ' ὅλην ὅμως τὴν ἀγάπην, ἣν τρέφω πρὸς αὐτούς, παρ' ὅλον τὸ σέβας καὶ τὴν ὑποταγήν, ἣν τοῖς ὀφείλω, θὰ τοὺς παρακούσω. Δὲν θὰ γείνω σύζυγος οὐδεμιᾶς· σοὶ τὸ ὀρκίσθην· ἀλλὰ θὰ ζήσω, διότι σὲ ἀγαπῶ καὶ διὰ νὰ σὲ ἀγαπῶ. Μοὶ ὑπεσχέθης τὸ αὐτό. Ἀδιαφορῶ δι' ὅ,τι δήποτε ἄλλο. Ὁ πατήρ μου μὲ ἀπειλεῖ ὅτι θὰ μὲ ἀποκληρώσῃ, διότι θέλει κληρονόμον τοῦ ὀνόματός του. Ἂς κάμῃ ὅ,τι θέλει! Φθάνει ἐσὺ νὰ μ' ἀγαπᾷς καὶ δὲν μὲ μέλει. Φωτιζόμενος ὑπὸ τοῦ θείου φωτὸς τῶν οὐρανίων ὀφθαλμῶν σου, θὰ εὕρω γωνίαν τινὰ ἐν τῷ ἀχανεῖ αὐτῷ κόσμῳ, ἔνθα νὰ δύναμαι νὰ ζῶ καὶ ἐγὼ ὅπως σὲ λατρεύω... Ἀνέμενες τὴν ἀπάντησιν τῆς μητρός μου καὶ σοὶ εἶπον ὅτι μοὶ ἔδωκεν ἐλπίδας. Ἐψεύσθην... Ἀλλὰ συγχώρει με, ὦ μόνη μου παρηγορία, ὁ λάτρις σου ἐψεύσθη διὰ νὰ μὴ σὲ λυπήσῃ... καθ' ὅσον οἱ ὀφθαλμοί σου ἐπλάσθησαν ὅπως σπινθηροβολοῦσιν ἐκ χαρᾶς, ὁ Θεὸς λοιπὸν νὰ μὲ φυλάξῃ νὰ τοῖς γείνω πρόξενος καὶ ἄλλων δακρύων... Τὴν ἀλήθειαν ἐμπιστεύομαι εἰς τὰς σελίδας ταύτας, ἴσως ἡμέραν τινὰ τὴν ἀναγνώσῃς, τίς οἶδεν! ἴσως τὴν ἀναγνώσωμεν ὁμοῦ. Ὁποία παραφορὰ τότε, Θεέ μου!... Ἐδσῆλθον ἐν τῷ δωματίῳ της. Τὸ κάτισχνον καὶ κάτωχρον ἐκ τῆς πολυμήνου ἀσθενείας ἀγαπητὸν πρόσωπον τῆς προσφιλοῦς μητρός μου, φωτιζόμενον ὑπὸ τοῦ ἀμυδροῦ φωτὸς μικρᾶς λυχνίας, ἤτις ἔκαιεν ὀλίγον μακρὰν τῆς κλίνης της, συνεκίνησε τόσον τὴν καρδίαν μου, ὥστε, δὲν θὰ λυπηθῇς, ἀγάπη μου, κατηράσθην ἐμαυτόν, μετενόησα, διότι ἦλθον νὰ ὁμιλήσω περὶ τοῦ ἔρωτός μου πρὸς τὴν πάσχουσαν μητέρα μου. Τὸ θάρρος μοὶ ἐξέλιπεν, ἔτρεμα σύσσωμος, τὰ γόνατά μου ἐκάμπτοντο, ἡ καρδία μου ἐπάλλετο σφοδρῶς, ὁ λάρυγξ μου ἐπνίγετο, ἐνῷ οἱ ὀφθαλμοί μου ἐπληρώθησαν δακρύων... ἀπέστρεψα τὸ πρόσωπον, πλὴν ἐν τῇ ταραχῇ μου εὐθὺς ἀμέσως προσεπάθησα νὰ γείνω κύριος ἐμαυτοῦ, ἵνα μὴ δώσω ὑπονοίας τῆς ζάλης μου πρὸς τὴν δύστηνον μητέρα μου. Πρὸς στιγμὴν ἐσκέφθην νὰ ῥιφθῶ ἐπὶ τοῦ τραχήλου της καί, καταφιλῶν αὐτήν, νὰ μὴ εἴπω λέξιν, πλὴν δὲν κατώρθωσα νὰ προχωρήσω καὶ ἔστην ἀκίνητος. «Γιατὶ δὲν ἔρχεσαι κοντά μου, Δημήτρη μου; Λείπεις τόσαις ὥραις τώρα!» Ὦ ἡ φωνή της ἦτο τόσον ἀσθενής, ἀλλ' ἤχεῖ τόσον ἡδέως ἐν τῇ καρδίᾳ μου, ὥστε ἡσύχασα πάραυτα, κατεπραύνθην καὶ μειδιῶν τὴν ἐπλησίασα. «Πῶς εἶσαι, μητέρα; — Ἀρκετὰ καλά, ἐσὺ δὲν μοῦ φαίνεσαι καλά, παιδί μου, καὶ ὅμως ποτὲ δὲν ἔπρεπε νᾶσαι καλλίτερα.— Γιατὶ μητέρα;— Γιατὶ ὁ πατέρας σου μοῦπε πῶς σοῦ ἦρθε νύφη, καὶ νύφη μάλιστα ποῦ θὰ ζηλέψουνε ὅλοι οἱ φίλοι σου». Πόσον ἀπατᾶσαι, γλυκεία μητέρ μου! Στέρησον ἕνα θνητὸν τοῦ φωτὸς τῶν ὀφθαλμῶν του, δώρησον εἶτα αὐτῷ κόσμον ὅλον ἐκ χρυσοῦ, ὁ ἀθλιέστερος τῶν ἐπαιτῶν δὲν θὰ ζηλοτυπήσῃ τὴν τύχην του .....» Ἀλλ' ἐγὼ δὲν θέλω νὰ νυμφευθῶ, μητέρα μου. —Δὲν θέλεις, καὶ 'γὼ νόμιζα πῶς θὰ βιασθῇς πρὸς χάριν μου· δὲν τὸ βλέπεις, ὁ καιρός μου πειὰ ἐδῶ εἶνε λίγος, καὶ δὲν θὰ φύγω εὐχαριστημένη, ἂν δὲν σὲ 'δῶ μὲ τὴ γυναῖκά σου.— Σήμερα γίνεται τοῦτο, φθάνει ὁ πατέρας νὰ θέλῃ. — Ἀλλ' αὐτὸς βιάζεται περισσότερο.—Ναί, δὲν θέλω ὅμως ἐκείνην ποῦ μοῦ δίδει. — Γιατί; — Γιατί.... ἀγαπῶ..... ἄλλην.—Ἀγαπᾷς!» ἀνέκραξε, καὶ προσεπάθησε νὰ ἐγείρῃ τὴν κεφαλήν· οἱ ὀφθαλμοί της ἀπήστραψαν πρὸς στιγμὴν καὶ μὲ ἠτένισε προσεκτικῶς. «Τὸ εἶπες τοῦ πατέρα σου;—Ναί, ἀλλὰ μοὶ ἀπήντησεν ὅτι πρέπει νὰ λάβω ἐκείνην ἣν μοὶ ἐξέλεξεν, ἄλλως....—Ὀφείλεις νὰ τὸν ὑπακούσῃς!» ἐψιθύρισε στενάζουσα θλιβερῶς καὶ ἔκλεισε τοὺς ὀφθαλμούς. «Ἀλλὰ μοὶ εἶνε ἀδύνατον!» ἐτόλμησα ν' ἀντείπω. «Δὲν ὑπάρχει ἀδύνατον διὰ τὰ τέκνα ὅταν διατάσσουν οἱ γονεῖς.... ἔπειτα ἡ κόρη τὴν ὁποίαν σοὶ δίδει ὁ πατήρ σου εἶνε πολὺ ἀριστοκρατικῆς οἰκογενείας καὶ κάλλιστα μορφωμένη, πλουσιωτάτη, θὰ σὲ καταστήσῃ λοιπὸν εὐτυχῆ.....—Ἔ! αἰωνίως τὰ αὐτὰ καὶ τὰ αὐτά! Ἀριστοκρατία, πλοῦτος! Κέκτημαι ἀρκοῦντα πλοῦτον..... τὴν νεότητα, τὴν δύναμιν, τὴν θέλησιν νὰ ἐργασθῶ. Ὁ ἐκ τῆς προικὸς πλοῦτος μοὶ προξενεῖ φρίκην. Τί ἐννοεῖτε δὲ ἐπαναλαμβάνοντες ἑκάστοτε, ὅταν ὁμιλῆτε περὶ τῶν ὀλίγων νεοπλούτων μας, τὴν λέξιν ἀριστοκρατία; Ἐγὼ βδελύσσομαι τὴν παράφρονα ἐκείνην τάξιν τῆς ἀριστοκρατίας σας, καὶ παρ' ὅλην τὴν συμπάθειαν, ἣν αἰσθάνεται ἡ καρδία μου δι' ὅλους τοὺς ὁμοίους μου, μετὰ χαρᾶς, ἐὰν ἠδυνάμην, θὰ ἔπνιγα διὰ τῆς ἰδίας χειρός μου ἐν ἐκείνην τὴν μάζαν τῶν ἄνευ καρδίας ἠλιθίων ἀριστοκρατῶν σας, οἵτινες ὑποτάσσουσιν αἰσθήματα, εὐφυΐαν, ἀνάπτυξιν, πᾶν ὅ,τι τέλος εὐγενὲς καὶ εὔδαιμον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ εἰς σακκίον πλήρη χρυσίου..... Ἀριστοκράται σήμερον πλέον!

Κατάρα!...κατόπιν τόσων αἱμάτων, τόσων σπαραγμῶν, τόσων θυμάτων, δὲν κατώρθωσας ἔτι, μωρὲ ἄνθρωπε, νὰ πεισθῇς ὅτι καὶ ὁ εὐτελέστερος τῶν ἐπαιτῶν κέκτηται τ' αὐτὰ δικαιώματα μὲ τὸν ἰσχυρότατον τῶν μοναρχῶν ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης; Οὐδ' αὐτὴ ἡ θυσία τοῦ Θεοῦ σου, χάριν ὅλων, ἥτις ἐκύρωσε τὴν ἰσότητα αὐθεντικῶς δὲν σ' ἐξήγαγεν τῆς πλάνης σου ἔτι, οἰονδήποτε ἄνθρωπε; Ἀριστοκράται σήμερον πλέον; καὶ παρ'ἡμῖν μάλιστα; καὶ ποῖοι; Ὁ Δρίος καὶ οἱ λοιποὶ περφυσημένοι πλουσιοί σας; Καὶ ποῖοι; Τὰ οὐτιδανὰ ἐκεῖνα ἀνδρείκελα, ὧν ἡ μόνη ἀξία εἶνε ὅτι κατώρθωσαν ἐξευτελιζόμενοι, τυραννοῦντες τοὺς ὁμοίους των, ποδοπατούμενοι, νὰ πληρώσωσι τὰ θυλάκιά των χρυσοῦ;.... Οἱ κοῦφοι ἐκεῖνοι κομπορρήμονες, οἱ ψευδόμενοι αἰωνίως εἰς ὅλας τὰς σχέσεις των γενικῶς, οἱ μειδιῶντες ὅτε πρέπει νὰ κλαίωσιν, οἱ ἔρποντες πάντοτε πρὸ τῶν ἰσχυρῶν τῆς ἡμέρας, οἱ δυνάμενοι νὰ πωλήσωσι καὶ αὐτὸν τὸν Θεόν, ἀρκεῖ νὰ μὴ ταραχθῶσι τὰ συμφέροντά των; Αὐτοὶ εἶνε οἱ ἀριστοκράται σας σήμερον. Θέλετε λοιπὸν νὰ μὲ ῥίψητε εἰς τοιοῦτον βόρβορον; Καὶ συμφωνεῖς καὶ σύ, μητέρα, σὺ ἥτις ἐνέσπειρας καὶ ἐνεφύσησας τῇ καρδίᾳ μου τὸν ἔρωτα πρὸς τὰς ἀρετὰς τῆς ψυχῆς μόνον; Καὶ ζητεῖς νὰ μὲ πείσῃς, ὅτι ἡ ἐκλεκτὴ τοῦ πατρός μου εἶνε ἄριστα μορφωμένη; Διατί; Διότι εἶνε κόρη τοῦ δεῖνος ἑκατομμυριούχου; Διότι γνωρίζει νὰ καμύῃ τοὺς ὀφθαλμούς, οὓς ἐν τῇ ἀπείρῳ εὐσπλαγχνίᾳ Του ὁ Ὕψιστος τῇ ἐδώρησεν, ἐνῷ δὲν ἦτο ἄξια τοιούτου θησαυροῦ, ὅτε βλέπει διερχομένην πρὸ αὐτῆς τιμίαν ἐργάτιδα, ἐπιστρέφουσαν ἐκ τῆς ἡμερησίας ἐργασίας της κατάπονον καὶ κάθιδρον, ὅπως κερδίσῃ τὸν ἄρτον της; διότι γνωρίζει νὰ ἀκίζηται πρὸ τῶν ἀπειροπληθῶν νεανίσκων τοῦ συρμοῦ, οἵτινες τόσον εὐκόλως θὰ κατασυντέριβον τὴν τιμήν της, ὅσον εὐκόλως τῇ ἐπιδαψιλεύουσι μειδιάματα καὶ κολακευτικὰς φράσεις διὰ τὰ προτερήματά της, ἐνῷ πράγματι ζητοῦσι νὰ τῇ κλέψωσι μόνον τὴν προῖκά της; διότι γνωριζει νὰ ψελίζῃ φράσεις τινὰς τετριμμένας καὶ ἀηδεῖς εἰς γλῶσσαν ἄλλην ἢ τὴν μητρικήν της, ὅπως δείξῃ ὅτι ὑπερέχει ἐπὶ μαθήσει; διότι θὰ ἔδιδε τὴν χεῖρά της ἀγνοῶ καὶ ἐγὼ εἰς τίνα, ἤρκει οὗτος νὰ εὐωδιάζῃ ἐξ ἀρωμάτων καὶ νὰ εἶνε ἐσφηνωμένος εἰς γελοῖον ἔνδυμα τοῦ τελευταίου νεωτερισμοῦ; διότι, γυνὴ γενομένη, θεωρεῖ ποταπὸν νὰ θηλάζῃ τὰ τέκνα τῶν σπλάγχνων της; διότι βεβαρυμένη ἐκ τῶν αὐσπνιῶν ἐν διασκεδάσεσι καὶ τῶν ἐρωτικῶν θωπειῶν ἴσως τῶν ἐραστῶν της, δὲν θέλει νὰ βλέπῃ πολλάκις τὸν σύζυγόν της, ἀηδιάζουσα αὐτόν; Αὐταί εἶνε αἱ νύμφαι τῆς ἀριστοκρατίας σας σήμερον, ἀνυπόφοροι εἰς ἐμέ, παρ' ὅλον τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦ πατρός μου, ὅτι ἡ θέσις μου, τὰ πλούτη μου τοιαύτην σύντροφον ἀπαιτοῦσι, παρ' ὅλον τὸν ἀπελπισμὸν τοῦ πατρός μου διὰ τὰς ἰδέας μου ταύτας... καί, διότι θέλω ὡς γυναῖκα κόρην ἥτις νὰ συμμερισθῇ τὰ δεινὰ καὶ τὰς πικρίας τοῦ βίου μου, ἥτις λατρεύουσά με νὰ γαλουχήσῃ καὶ παιδαγωγήσῃ τὰ τέκνα μου, λησμονοῦσα ὅτι ὑπάρχει ἄλλος κόσμος ἐκτὸς τῆς οἰκογενείας της, καὶ οὐδὲ μίαν κἂν τοιαύτην εὑρίσκω ἐν τῇ ἀριστοκρατίᾳ σας...Τοιαύτη ἑπομένως ἀριστοκρατία μοὶ εἶναι ἀπεχθής! Τὴν σύντροφον τῆς ζωῆς μου θέλω ζητήσει ἐν τῷ κόσμῳ ἐκείνῳ ὅστις γνωρίζει νὰ....—Τίποτε ἀπ' αὐτά! ψεύδεσαι! θέλεις ζητήσει ἐν τῷ φανταστικῷ κόσμῳ ἐν ᾧ ἀνήκει ἡ Ἄννα σου, ἐγωϊστά μου...» ἐφώνησεν ὁ πατήρ μου, παρουσιασθεὶς αἴφνης καὶ διακόψας με ἐν τῇ ἐξάψει αὐτῇ τοῦ αἰσθήματός μου, ἥτις, ἀλλοίμονον! μ' ἔκαμε νὰ λησμονήσω τὴν κατάστασιν τῆς μητρός μου: «Ἡ Ἄννα σου!.. ἐγωϊστά μου, ὅστις νομίζεις ὅτι εὑρίσκεσαι εἰς συλλαλητήριον ἐξημμένων κεφαλῶν καὶ ὄχι πρὸ τῆς ἀσθενοῦς μητρός σου, ἣν αἱ ἀναφωνήσεις καὶ διαμαρτυρίαι σου δύνανται νὰ καταβάλλωσιν ἐντελῶς... Πήγαινε, ἄφησε τὴν μητέρα σου ἥσυχον, θὰ γείνῃ ὅ,τι εἶπα· ποτὲ ὁ πατὴρ δὲν ζητεῖ νὰ προξενήσῃ κακὸν εἰς τὸ τέκνον του, ὅταν δὲ σκεφθῇς ὡς ἁρμόζει εἰς λογικὸν ἄνδρα, ὅταν ὁ ἐνθουσιασμὸς τῆς νεανικῆς αὐτῆς τρέλλας σου καταπαύσῃ, τότε θὰ ἐννοήσῃς τὴν ἀλήθειαν τῶν λέξεών μου. Πήγαινε!» Ἐρρίφθην ἐπὶ τῆς μητρός μου καὶ κλαίων τὴν παρεκάλεσα νὰ μὲ βοηθήσῃ, ἀφοῦ τῇ ἐζήτησα συγγνώμην διότι ἐλησμόνησα τὴν θέσιν της καὶ ἀφῆκα τὴν καρδίαν μου νὰ ἐκχυθῇ... «Νὰ ὑπακούσῃς τὸν πατέρα σου!» μοὶ ἐψιθύρισεν εἰς τὸ οὖς μετὰ φωνῆς μόλις ἀκουομένης καὶ ἐστέναξεν.....

Εἰσῆλθον ἐν τῷ δωματίῳ μου, οὐχὶ ὅμως ὅπως σκεφθῶ, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ πατρός μου, οὐχὶ ὅπως εὕρω τὴν ἡσυχίαν, ἀλλ' ὅπως κλαύσω καὶ ἀνακουφισθῶ, ὅπως ὁρκισθῶ ἅπαξ ἔτι πρὸ τῆς εἰκόνος τῆς Μητρὸς τῶν ἀπηλπισμένων, ὅτι εἰς σὲ μόνον θ' ἀνήκω πάντοτε, ὦ λατρευτὸν ὄνειρόν μου!...—Τὸ μεσονύκτιον ἐπανῆλθον ἀκροποδητὶ ἐν τῷ θαλάμῳ τῆς πασχούσης μητρός μου. Ἡσυχία ἄκρα ἐβασίλευεν· ὁ πατήρ μου εἶχεν ἀποσυρθῆ ταχύτερον τοῦ συνήθους, ἵνα μὴ συναντηθῇ φαίνεται μετ' ἐμοῦ, ὅστις θὰ τὸν διεδεχόμην ν' ἀγρυπνήσω μέχρι πρωΐας παρὰ τὴν κλίνην τῆς ἀτυχοῦς ἀσθενοῦς. Μετὰ μεγίστης προσοχῆς προὐχώρησα ἐγγύτατα τῆς κλίνης της, ἐκάθησα ἐπί τινος ἕδρας παρὰ μικρὰν τράπεζαν καὶ παρετήρησα τὴν μητέρα μου. Ἐκοιμᾶτο ἡσύχως, ἀλλ' ἡ ἀναπνοή της ἦτο ἀσθενεστάτη καὶ ἐξήρχετο μετὰ κόπου. Ἡ χεὶρ καὶ τὸ μέτωπόν της ἔκαιον. Παρῆλθον ὧραι. Αἴφνης τὰ χείλη της ἠμιηνοίχθησαν, τὴν παρετήρησα μετὰ δέους. Παρελήρει... Θεέ μου!.... «Αὐτὸς ἀγαπᾷ καὶ ἐγὼ τοῦ λέγω νὰ ὑπακούσῃ τὸν πατέρα του! Ἄχ, πόσο σκληρὴ θὰ τοῦ φάνηκα, καὶ ὅμως ἄν...» Ταλαίπωρος μητέρ! *Σκληρή*... ἐγὼ ἐδείχθην σκληρὸς πρὸς σέ... νὰ σὲ λυπήσω καὶ ἐν τοιαύτῃ μάλιστα καταστάσει;... Πλὴν ἐζήτουν ἀνακούφισιν, καὶ πρὸ τοῦ πατρός μου δὲν ἠδυνάμην νὰ ὁμιλήσω.... Ἀλλὰ διατί δὲν ἀπετελείωσε τὴν φράσιν της; Τί ἤθελεν ἄρά γε νὰ εἴπῃ; Πόσον ἐγωϊστὴς εἶμαι! ἀντὶ νὰ ὀργισθῶ κατ' ἐμοῦ, διότι καὶ ἐν τῷ ὕπνῳ της ἡ μήτηρ μου βασανίζεται δι' ἐμέ, ηὐχόμην νὰ ἐξηκολούθει τὸ παραλήρημά της... πλὴν ἀναγνωρίζει, ὅτι ὁ ἀγαπῶν δύναται νὰ παρακούῃ τὰς πατρικὰς διαταγάς, ἄλλως δὲν θὰ ἔλεγεν ὅσα εἶπε... ναί, ἀλλὰ τότε διατί δὲν μὲ βοηθεῖ; ἄδικε· καὶ ἐὰν ὁ πατήρ σου οὐδένα θέλει ν' ἀκούσῃ; καὶ ἐὰν ἡ μήτηρ σου πιέζεται;... Οὕτως ὠνειροπόλουν... ὅτε ἡ μήτηρ μου ὡμίλησε καὶ πάλιν. Κατέστην βλέπεις, Ἄννα μου, τόσον δυστυχής, ὥστε αἰωνίως τ' ἀγαπητά μοι πρόσωπα νὰ ὑποφέρωσι χάριν μου. Ὡμίλησεν... ἀλλ' ὅ,τι εἶπεν ἦτο τόσο μυστηριῶδες, τόσο σκοτεινόν, τόσον ἀκατάληπτον δι' ἐμέ, ὥστε καὶ τώρα ἀκόμη τρέμω νὰ ἐπαναλάβω τὰς λέξεις. «Δὲν ὑποφέρει, Ἄγγελε; καὶ δὲν θυμᾶσαι; ἔχεις δίκαιο, γιατὶ τότε εἴμαστε καὶ οἱ δυὸ φτωχοί...» Ἀνέμενον μετ' ἀγωνίας παρατηρῶν αὐτήν, διότι ἐπόθουν νὰ προσθέσῃ καὶ ἄλλα... καὶ ἐβράδυνα νὰ τὴν ἀφυπνίσω, ἐνῷ τὸ ὡρολόγιόν μου, αὐστηρῶς προσβλέπον με, μ' ἔκαμε ν' ἀγωνιῶ φρικωδῶς διὰ τῆς σοβαρᾶς καὶ ἀπειλητικῆς ἀπηχήσεώς του καὶ μοὶ ἐπέβαλλε διὰ τοῦ δείκτου του, ὅτι πρὸ πολλῶν λεπτῶν ἔπρεπε νὰ τὴν εἶχον ἀφυπνίσῃ, ὅπως λάβῃ τὸ φάρμακόν της... καὶ ὅμως μετανοῶ ἔτι, διότι τὴν ἀφύπνισα... Ἀνόσιε! καὶ δὲν φρικιᾷς κἂν πρὸ τοῦ μεγέθους τοῦ διττοῦ ἐγκλήματός σου; Ἐγκλήματος ἀπαισίου, φρικώδους, ἀνηκούστου... Μετανοεῖς, διότι δὲν κατέστης εἰδεχθὴς μητροκτόνος καὶ κτηνώδης κλέπτης τῶν ἱερῶν ἀπορρήτων ἐκείνης, ἥτις σ' ἐγαλούχησε διὰ τῆς ζωῆς της;...

οὐδέν λοιπὸν σοὶ ἀπέμεινε πλέον ἐν τῇ καρδίᾳ; Πᾶν ἄλλο λοιπὸν ἅγιον αἴσθημα ἐσβέσθη ἐν σοί; Εἰς τοιαύτην κατάπτωσιν λοιπὸν σ' ἔρριψε τὸ εὐγενέστερον τῶν αἰσθημάτων; Ἀπάλειψον τότε τοῦτο τῆς καρδίας σου, διότι τὸ καταισχύνεις!... Ἂν δ' εἶτα δὲν δύνασαι νὰ ζήσῃς πλέον, ἀπολέσθητι, ἐκμηδενίσθητι καὶ σύ... Τί λέγω, θεέ μου; Ἀ! εἶμαι παράφρων ὁ τάλας!

(Ἕπεται συνέχεια)

Δάπ.

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ

ΟΙ ΒΛΑΧΟΙ ΤΗΣ ΠΙΝΔΟΥ

ΜΑΛΑΚΑΣΙ

(Συνέχεια)

Ἁρματωλοὶ καὶ κλέπται.—Ἐπιδρομαὶ Τουρκαλβανῶν.—Ἀλῆ-πασᾶς.—Ἅγιος Κοσμᾶς.—Γράμματα.—Ἐπίσημοι ἄνδρες.—Βιομηχανία καὶ ἐμπόριον.

Εἰς τὰς αὐθαιρεσίας τῆς Τουρκικῆς Κυβερνήσεως δὲν ἠδύναντο βεβαίως νὰ μένωσιν ἀνάλγητοι αἱ ὁπλοφόροι φρουραὶ τοῦ Μαλακασίου, τὰ καπετανάτα. Ἐγκαταλιπόντες τὰς κώμας καὶ τὰς ἕδρας των οἱ μέχρι τοῦδε τὴν περιφρούρησιν τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς των καὶ τῶν ἐκεῖθεν διερχομένων ἐπιτετραμμένοι *ἁρματωλοί*, ἀνῆλθον ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῆς Πίνδου καὶ στήσαντες ἐκεῖ ὑπαιθρίους ἕδρας, τὰ *λημέρια*, μεταξὺ τῶν ἀγρίων φαράγγων καὶ τῶν ἀδύτων δασῶν, ἔστρεψαν τὰ ὅπλα κατὰ τῆς Κυβερνήσεως ἀναλαβόντες τὴν ὑπεράσπισιν τῶν καταπιεζομένων ἀδελφῶν των, καὶ ἀνεκηρύχθησαν ἐπαναστάται, *κλέπται*. Ὡς κεραυνοὶ ἐνσκήπτοντες ἤδη οὗτοι ἀπὸ τὰ νεφελοσκεπῆ ὕψη τῶν ὀρέων των ἐτιμώρουν ἐπαξίως τῶν πράξεών των τοὺς αὐθαιρέτους κυριάρχους τῶν περιοχῶν των. Προσέτρεχον δ' ὑπὸ τὴν προστασίαν αὐτῶν ὄχι μόνον οἱ τὸ ὀρεινὸν Μαλακάσι κατοικοῦντες χριστιανοί, ἀλλὰ καὶ οἱ τῶν πεδιάδων τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας, εὑρίσκοντες παρ' αὐτοῖς σωτηρίαν καὶ ἀνακούφισιν, καθότι ἡ χεὶρ τοῦ κατακτητοῦ δὲν ἔφθανε μέχρι τῶν ἀπροσίτων ἐκείνων κρησφυγέτων αὐτῶν.

Οὕτως ἱκανοὶ ἐκ τῶν ἁρματωλῶν καὶ κλεπτῶν ἤρχισαν ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς 16ης ἑκατονταετηρίδος μάλιστα νὰ ἀναδεικνύωνται ἐπ' ἀνδρείᾳ ἀνταξίᾳ τῶν ὁμηρικῶν ἡρώων, ὧν τὰ ἔργα ἐτραγούδησεν ὁ λαὸς μέχρι σήμερον. Μεταξὺ τῶν ἀρχαιοτέρων ἡρώων τούτων ἐν Ἠπείρῳ ἀναφέρονται εἰς τὰ ᾄσματα τοῦ λαοῦ ὁ Πούλιος Δράκος καὶ ὁ Μαλάμος. Ἕνεκα τῆς φύσεως λοιπὸν τῆς χώρας καὶ τῆς γενναιότητος τῶν τε δοκίμων ἀρχηγῶν τῶν ἁρματωλικίων καὶ τῶν τολμηρῶν τέκνων του, τὸ Μαλακάσι πολὺ ὀλιγωτέρας καταδυναστείας ὑπέστη ὑπὲρ πᾶν ἄλλο διαμέρισμα τῆς Ἠπείρου. Ἀρχηγοὶ δὲ τῶν ἁρματωλικίων αὐτοῦ διέπρεψαν ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῶν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν ἀφ' οὗ χρόνου μνημονεύονται οὗτοι εἰς τὰ ᾄσματα τοῦ λαοῦ μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ τῶν Ἰωαννίνων, οἱ ἑξῆς περίπου. Οἱ Κατσάνοι Τζίνης Μπουρήλας, Δ. Τριάντος, Ν. Στούπης, Χρ. Κουτσαγιᾶς, Γ. Βάγιας, Ἀλέξιος Μίχου καὶ Δ. Νοῦτσος· οἱ Κραψῖται Γιάννη-Κώστας, Θανάσης Σιάμος, Τσιρώνης καὶ Μπαλαμάτσας· οἱ Γοτισταῖοι Ἀδελφοὶ Χάϊτα, Α. Ζέρβας ἢ Σούλης, Α. Μπαλαούρας, Δημήτριος, Χρῆστος, καὶ Λεωνίδας Παλάσκαι, Κ. Σούλης, Ἀθ. Τσανάκας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Γιάννης καὶ Γιώργης, Γιάννης Μαντζουράνας ἢ Γοτσίστας, Μπούκης καὶ Σδράλης· οἱ Μετσοβῖται Ν. Μοργκάνης, Ι. Γερομίχας, Ἀνδρέας Βέρρος, Ι. Μπέλος, Ι. Δεληγιάννης, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀπόστολος Τσάπος (τσάπος βλαχ. = τράγος) Γούσιος Πρίχος καὶ τὰ Τσαπόπουλα τέκνα τοῦ Τσάπου καὶ τοῦ Ι. Δεληγιάννη· ὁ Σαρακατσάνος Κατσαντώνης καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ Κώστας, Λεπενιώτης καὶ Γεώργιος· καὶ οἱ Συρακιῶται Ἀναστάσιος, Γεώργιος καὶ Τόλιος Ροκαῖοι, Κατσικογιάννης καὶ Γιώτης Μπαρτζόκας, ὁ περίφημος ἐκεῖνος τοῦ 1770 ἁρματωλός, οὗτινος τὸν θάνατον τραγουδοῦσιν ἀκόμη οἱ Συρακιῶται διὰ τοῦ περιγραφικωτάτου τούτου ᾄσματος:

Ἀσκώθηκα πολὺ ταχιὰ ὁ μαῦρος ἀπ' τὸν ὕπνο,
Παίρνω νερὸ καὶ νίβομαι, φορῶ καὶ τἀρματά μου,
Καὶ πῆρα δίπλα τὰ βουνὰ δίπλα τὰ κορφοβούνια.
Ἀκούω τὰ πεῦκα ποῦ βροντοῦν καὶ ταῖς ὀξειαῖς ποῦ [τρίζουν,
Καὶ τὰ γιατάκια τῶν κλεφτῶν ποῦ κλαῖν' τὸν καπετάνο.
Ἀκούω ποῦ βάγγας κ' ἔλεγεν ὁ Γιώτης ὁ Μπαρτζόκας:
—Ποῦστε, παιδιά; δὲν φαίνεστε τρεῖς μέραις καὶ τρεῖς [νύχταις,
Ἐλᾶτε νὰ μὲ βγάλετε ἀπ'τὰ πικρὰ λαγκάδια,
Τί ἐδῶ οἱ λύκοι θὰ μὲ φᾶν, τ'ἀρκούδια θὰ μὲ πνίξουν.
Γιὰ πιάστε με νὰ σηκωθῶ καὶ βάλτε με νὰ κάτσω,
Φέρτε μου καὶ τὸν ταμπουρὰ πικρὰ νὰ τὸν λαλήσω,
Νὰ τὸν λαλήσω καὶ νὰ εἰπῶ τὸ μαῦρό μου τραγοῦδι.
Μουστάκι μου κατσάμαυρο καὶ φρύδια μου μεγάλα,
Καὶ σὺ τσαμπᾶ περήφανε ποῦ φτάνεις ὡς τὴν πλάτη,
Θὰ νὰ σᾶς φάῃ ἡ μαύρη γῆ, θὰ λυώσετ' ἀπὸ χῶμα!
Κλάψτε με, παλληκάρια μου, πικρά, καὶ σὰν πεθάνω
Ἐδῶ νὰ μή με θάψετε 'στὸν ἔρημο τὸ λόγκο,
Μόν' νὰ μὲ βγάλετε ψηλά, σὲ μιὰ ψηλὴ ραχοῦλα,
Καὶ μνῆμα νὰ μοῦ φκιάσετε νἄνε πλατύ, μεγάλο,
Νὰ στέκω ὀρθὸς νὰ πολεμῶ καὶ δίπλα νὰ γιομίζω,
Καὶ 'στὴ δεξιά μου τὴ μεριὰ ν'ἀφῆστε παραθύρι,
Νὰ κρούῃ ὁ ἥλιος τὸ ταχύ, τὴ νύχτα τὸ φεγγάρι,
Νὰ βλέπω ποτ' εἶν' ἀνοιξὶ καὶ πότε καλοκαῖρι,
Ν' ἀκούω τ'ἀηδόνια νὰ λαλοῦν, τοὺς σταυραετοὺς [νὰ σκούζουν,
Κι' ὄντας οἱ κλέφταις θὰ περνοῦν νὰ μὲ καλημερίζουν!

Ἀπὸ τοῦ ΙϛΊ αἰῶνος ἀκόμη οἱ ἐξισλαμισθέντες Ἀλβανοὶ τῆς Ἠπείρου ἤρχισαν κατὰ στίφη, ὁδηγούμενοι ὑπὸ βέηδων ληστάρχων, νὰ διατρέχωσι τάς τε πεδινὰς καὶ τὰς ὀρεινὰς χώρας τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας ληΐζοντες καὶ ἐρημώνοντες αὐτάς. Αἱ ἐπιδρομαὶ αὗται τῶν Τουρκαλβανῶν ἀπησχόλησαν σπουδαίως καὶ ἐπὶ πολὺ τοὺς ἁρματωλοὺς καὶ κλέπτας ἀμφοτέρων τῶν ληϊζομένων χωρῶν. Συνεπῶς δὲ καὶ τὴν Κυβέρνησιν ἐνέβαλον εἰς ἀνησυχίας, ἥτις μὴ δυνηθεῖσα ἐπὶ τέλους νὰ πράξῃ τι διὰ τῶν ἰδίων της τακτικῶν δυνάμεων κατὰ τῶν ἐπιδρομέων, ἠναγκάσθη νὰ διορίσῃ μὲν ἐξ αὐτῶν τῶν ἰδίων Τουρκαλβανῶν ὁδοφύλακας (ντερβεναγάδες) ἐπὶ κεφαλῆς ἐνόπλων συμμοριῶν εἰς περιφρούρησιν τῶν διαφόρων ὁδῶν, νὰ διατηρήσῃ δὲ ἐπ' ἀόριστον ἀκόμη τὴν ὕπαρξιν τῶν ἁρματωλικίων, ἅτινα εἶχε σκεφθῆ τότε νὰ διαλύσῃ ἰδασθεῖσα ἐπαναστατικὴν ἐξέγερσιν ἐκ μέρους αὐτῶν, ὁσημέραι πληθυνομένων καὶ μέγα θάρρος ἀναλαμβανόντων. Δὲν ἐθεώρουν ὅμως ἀθέμιτον οἱ Τουρκαλβανοὶ οὗτοι ὁδοφύλακες νὰ συνενοῶνται μετὰ τῶν ὁμοφύλων των ἐπιδρομέων καὶ λαμβάνοντες ἀντὶ ἀμοιβῆς μέρος τῶν λαφύρων νὰ ἀφίνωσιν αὐτοὺς ἐλευθέρους εἰς τὰς λεηλασίας. Ἐπίσης οὔτε τὰ σώματα τῶν ἁρματωλῶν καὶ κλεπτῶν ἠδύναντο παντοῦ καὶ πάντοτε νὰ ἐπιφέρωσιν αἰσίόν τι ὑπὲρ τῶν καταδυναστευομένων χριστιανῶν ἀποτέλεσμα. Τοιουτοτρόπως δὲ αἱ τῶν Τουρκαλβανῶν ἐπιδρομαὶ ἐγένοντο αἰτία τῆς παντελοῦς ἐρημώσεως καὶ διαλύσεως πλείστων Ἠπειρωτικῶν καὶ Θεσσαλικῶν κοινοτήτων. Οἱ Πίνδιοι λαοί, ἕνεκα τῆς δυσπροσίτου χώρας των, χάρις εἰς τὴν ὁποίαν καὶ τὰ ἁρματωλικὰ σώματα ἦσαν περισσότερον συμπεπυκνωμένα, καὶ ἕνεκα τῆς πολεμικῆς φύσεως αὐτῶν τῶν ἰδίων, ὑπέφερον ὀλιγώτερόν πως. Εἴδομεν ὁποίους ὀλέθρους ὑπέστησαν τὰ Τουρκαλβανικὰ στίφη ὑπὸ τῶν ἁρματωλῶν τῆς Σαμμαρίνης καὶ τῶν Ἀγράφων, οὓς δὲν ὑστέρησαν νὰ μιμηθῶσι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον καὶ οἱ τοῦ Ζαγορίου καὶ Μαλακασίου ἁρματωλοί. Ἐν τούτοις δὲν ἠδυνήθησαν καὶ αὐτοὶ μεθ' ὅλην τὴν ἐξιδιασμένην ἀποδειχθεῖσαν ἀνδρείαν των ν' ἀναχαιτίσωσι καὶ ἀποκρούσωσιν ἐντελῶς τοὺς λαφυροφίλους ἐπιδρομεῖς. Οὕτως εἴδομεν ὅτι ἱκανὰ χωρία καὶ τῆς Σαμμαρίνης καὶ τοῦ Ζαγορίου φοβερὰς ὑπέστησαν καταδυναστεύσεις. Ἐν τῇ περιοχῇ τοῦ Μαλακασίου, ἐξαιρουμένων τῶν Κατσανοχωρίων περὶ τῶν ἐρημώσεων τῶν ὁποίων ἐγράψαμεν ἀλλαχοῦ, ὑπὲρ τὰς 20 ἀριθμοῦνται αἱ ἕνεκα τῶν ἐπιδρομῶν τούτων διαλυθεῖσαι κοινότητες. Εἴδομεν ὁπόσας ἠριθμήσαμεν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἀράχθου καὶ τῶν παραποτάμων αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῶν κλιτύων τῆς Πίνδου καὶ τοῦ Μιτσικέλι. Εἴδομεν ὅτι ὁλόκληροι οἰκογένειαι ἐκ τῶν περιχώρων τοῦ Κράψι μετηνάστευσαν εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἀλλαχοῦ μακρὰν τῆς πατρίδος των. Εἴδομεν ὅτι ἵνα ἀναχαιτίσωσι, τὰς ληστρικὰς αὐτὰς ἐπιδρομὰς οἱ Γοτισταῖοι κρυφίως καὶ ἐν καιρῷ νυκτὸς ἠναγκάσθησαν νὰ καταρρίψωσι τὴν ἐπὶ τοῦ Ἀράχθου χρησιμωτάτην γέφυραν τοῦ Πατριάρχου περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ΙΗ' ἑκατονταετηρίδος καὶ νὰ διακόψωσι πᾶσαν μετὰ τῆς πόλεως τῶν Ἰωαννίνων συγκοινωνίαν τῶν χωρίων τῆς Πίνδου. Ἀκολούθως δὲ θέλομεν ἴδει καὶ πόσαι ἄλλαι κοινότητες τοῦ Μαλακασίου ὑπέφερον, πόσαι δὲ διελύθησαν ἕνεκα τῶν Τουρκαλβανικῶν τούτων ἐπιδρομῶν. Τὸ μὲν Μέτσοβον ὅμως χάριν τῶν Σουλτανικῶν προνομίων του, τό δὲ Συράκον καὶ αἱ Καλαρρίται χάριν τοῦ ἀπροσίτου ὕψους τῶν ὀρέων των δὲν ὑπέστησαν οὐδεμίαν σχεδὸν ἐπιδρομήν.

Μεταξὺ τῶν ἐπιδρομέων τούτων Τουρκαλβανῶν, ὡς ἐν μέσῳ θυελλωδῶν συννέφων, ἐπεφάνη ἐν ἔτει 1758 εἰς τὸν ὁρίζοντα τῆς Ἠπείρου ὁ ἀπαίσιος, ὁ τρικυμιώδης ἀστὴρ τοῦ Τεπελενιώτου Ἀλῆ-πασᾶ, ὅστις ἀπὸ τῆς δεκαπενταετοῦς ἡλικίας αὐτοῦ ἀκολουθήσας τὰς ληστρικὰς τῶν ὁμοφύλων του συμμορίας, χρηματίσας δὲ μετὰ ταῦτα καὶ ἀρχιληστὴς καὶ δερβέναγας μεταξὺ αὐτῶν, κατώρθωσεν ἐπὶ τέλους μεταξὺ τοῦ 1788—1789 διὰ πλείστων ἀθεμίτων καὶ θεμιτῶν μέσων νὰ ἀνέλθῃ καὶ ἐπὶ τῆς διοικητικῆς ἕδρας τῶν Ἰωαννίνων. Γνωστὸς

εἶνε πλέον τοῖς πᾶσιν ὁ ἔκτοτε βίος τοῦ Ἀλῆ. Ἰδίως διαφόρους μετεχειρίσθη τρόπους, οἷον δόλους, ἀπάτας, βρόχους, δηλητήρια, ἀπειλάς, ὑποσχέσεις, καὶ ἐν γένει πάντα λίθον ἐκίνησεν ὁ ἀλυτήριος, ἵνα περιέλθωσιν εἰς τὴν ἐξουσίαν του αἱ μέχρι τοῦδε δεέλευθεραι διατηρηθεῖσαι κοινότητες, *ἐλευθεροχώρια*, ὅπερ καὶ κατώρθωσεν.

Ἔθεσε δὲ χεῖρα καὶ ἐπὶ τῶν λαῶν τῆς Πίνδου. Ἀλλ' οἱ μὲν κάτοικοι τῆς Σαμμαρίνης καὶ τῶν περιχώρων αὐτῆς καὶ ἔνοπλοι ἀντεπεξῆλθον κατ' αὐτοῦ, τὸ δὲ Ζαγόριον διεσώθη χάρις εἰς τὰς μεσολαβήσεις τοῦ εὐνοουμένου ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ δημογέροντός του Ἀλεξίου Νούτσου. Εἰς τὸ Μαλακάσι ὅμως ἠδυνήθη, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, νὰ ἐμπήξῃ τοὺς ἁρπακτικοὺς ὄνυχάς του. Οἱ κάτοικοι τοῦ Κράψι, ὅπερ ἀπηντήσαμεν παρὰ τὸν Ἄραχθον, περὶ τὰ τέλη τῆς σατραπείας τοῦ Ἀλῆ, δι' ἀνηκούστων ὑπ' αὐτοῦ βασάνων ἐξέδωκαν πωλητήριον, οὐχὶ ὅμως καὶ ἐπίσημον προφορικὴν ὁμολογίαν, τῆς ἀπεμπολήσεως τῆς πατρίδος των. Τὰ δὲ Δοβίζιανα προσεποιήσατο ἀντὶ ἄσπρων 20,000 δι' ἀπάτης. Ἐν τῇ περιγραφῇ τῶν χωρίων, ἅτινα θέλομεν ἀπαντήσει ἐν τῇ περαιτέρω ἀνὰ τὸ Μαλακάσι περιοδείᾳ μας, θέλομεν ἴδει εἰς ἕκαστον ἐξ αὐτῶν τὰς πράξεις τοῦ Καχραλῆ (ἅρπαγος Ἀλῆ) ἕνεκα τούτου ἐπικληθέντος. Καὶ τὸ Μέτσοβον δὲ ἤθελε μετατραπῆ ὑπ' αὐτοῦ εἰς γεώργιον (τσεφλίκι), ἐὰν δὲν προὐλάμβανεν ὁ διαπρεπὴς καὶ πανίσχυρος ἐν Κωνσταντινουπόλει Μετσοβίτης Δ. Ζαμάνης ἐπικαλεσθεὶς πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦ Γενιτσάραγα τὴν συνδρομήν, φίλου αὐτοῦ καὶ προστάτου τοῦ Ἀλῆ. Ἐπίσης καὶ τῶν Καλαρριτῶν, τοῦ Συράκου καὶ τῶν περιχώρων αὐτοῦ Παληοχωρίου καὶ Προσβάλας ἡ σωτηρία ὀφείλεται εἰς τοὺς ἐκ Συράκου ἰατροὺς τῆς αὐλῆς τοῦ Ἀλῆ Ι. Κωλέττην καὶ Γ. Τσαπρασλῆν, οὓς περὶ πολλοῦ εἶχεν ὁ σατράπης οὗτος. Ἐν τούτοις κατώρθωσεν ὁ Ἀλῆς νὰ ὑποβάλῃ τοὺς κατοίκους αὐτῶν εἰς ἀγγαρείας, τοὺς μὲν Συρακιώτας εἰς μετακόμισιν χιόνων κατὰ τὸ θέρος ἐκ τῶν ὀρέων των εἰς τὰ ἐν Ἰωαννίνοις ἀνάκτορά του, τοὺς δὲ Καλαρριτιώτας εἰς ἀνέγερσιν τοῦ φρουρίου εἰς τὸ Σοῦλι. Ἀλλὰ καὶ τὰς αὐτονομίας αὐτῶν κατήργησε. Τὸ Μέτσοβον ἐκ τῆς διοικήσεως τῆς Τρίκκης μετέθεσεν εἰς τὴν διοίκησιν Ἰωαννίνων, ἀπέστειλε δὲ εἰς αὐτὸ ἀντιπρόσωπόν του, ἐν εἴδει ὑποδιοικητοῦ, οὕτως εἰπεῖν, *Ζαμπίτην* καλούμενον, διαμένοντα ἐκεῖ διαρκῶς. Καὶ ἐνῷ πρὸ τοῦ Ἀλῆ οἱ Μετσοβῖται ὑπεβάλλοντο εἰς ἀπότισιν 5,000 γροσίων ἐτησίως, ἤδη ἐπλήρωνον εἰς αὐτὸν 27,000 γροσίων, ὑποχρεούμενοι συγχρόνως νὰ διατηρῶσιν ἰδίαις δαπάναις φρουρὰν Ἀλβανικήν, ἣν αὐτὸς διώριζε, καὶ ἀχθοφόρους ἐπὶ ποδὸς ἐν καιρῷ χειμῶνος πρὸς μεταφορὰν ἀνθρώπων τῆς ἐξουσίας καὶ τῶν ὑποζυγίων αὐτῶν. Εἰς τὸ Μέτσοβον ἀπὸ τοῦ 1820 ἀπεστάλη καὶ δερβέναγας (ὁδοφύλαξ) Τουρκαλβανὸς ἐκπληρῶν καὶ χρέη διοικητικὰ καὶ δικαστικά.

Ὁ Ἄνθιμος Γαζῆς λέγει, ὅτι αἱ Καλαρρίται τότε ὑπήγοντο εἰς τὸν δημογέροντα τοῦ Ζαγορίου, τό δὲ Συράκον ἦτον αὐτοτελὲς περιλαμβάνον ἐν τῇ ὁμοσπονδίᾳ αὐτοῦ 42 χωρία. Ὁ Ἀλῆς καταργήσας καὶ ἀποσυνθέσας τὴν αὐτονομίαν αὐτῶν ἔστειλεν εἰς ἑκάστην τῶν κοινοτήτων τούτων ἀντιπρόσωπόν του *Σιούμπασην*, ὅστις ἐξετέλει καὶ χρέη δικαστικὰ καὶ διοικητικὰ λαμβάνων ὡς ἀμοιβήν, κατὰ τὸν Leake, 10 % ἐπὶ τῶν δικῶν καὶ 2 % ἐπὶ τῆς εἰσπράξεως τῶν φόρων. Ὁ Leake διέσωσεν ἡμῖν καὶ τὰ τρία εἴδη τῶν τιμωριῶν τοῦ Σιούμπαση, ἅτινα ἦσαν ἡ *φυλάκισις*, τὸ *κονάκι*, δηλ. διαμονὴ καὶ διατροφὴ στρατιωτικῆς φρουρᾶς ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ τιμωρουμένου, καὶ ἡ *ἔξωσις τῆς οἰκογενείας καὶ σφράγισις τοῦ οἴκου*. Οἱ μουχταροδημογέροντες ὅμως ἢ κοντζαμπασίδες, οἵτινες ἦσαν ἡ κυρία κεφαλὴ τῶν κοινοτήτων τούτων, ἐξελέγοντο, ὡς πανταχοῦ, ἐξ αὐτῶν τῶν προκρίτων αὐτῆς. Οὕτως ἐπὶ Ἀλῆ ἦσαν τοιοῦτοι ἐν Μετσόβῳ οἱ Ν. Μηλιώτης καὶ Δ. Μάκης, ἐν Συράκῳ οἱ Ι. Κωλέττης καὶ Ν. Γιαννίκας, καὶ ἐν Καλαρρίταις οἱ Κ. Τουρτούρης, ἡ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, καὶ Σγοῦρος Πρωτόπαπας.

Δέκα ἔτη περίπου πρὸ τῆς ἐνθρονίσεως τοῦ Ἀλῆ ἐπὶ τῆς διοικητικῆς ἕδρας τῶν Ἰωαννίνων, διέτρεχε τὴν Ἤπειρον καὶ Ἀλβανίαν περίεργος ἄνθρωπος, μοναχὸς τὸ σχῆμα, ὅστις, ἐξ ἐπαιτίας πολλάκις ἀπὸ τοῦ ἑνὸς καὶ ἄλλου χωρίου ἢ πόλεως, ἔνθα διήρχετο, ἀποζῶν ἐκήρυττε πανταχοῦ τὰς ῥήτρας καὶ τοὺς κανόνας τῆς χριστιανικῆς πίστεως, συμβουλεύων τὴν ἵδρυσιν ναῶν καὶ σχολείων. Κατήγετο οὗτος ἐκ τινος χωρίου τῆς Αἰτωλίας, ἐχρημάτισε δὲ μοναχὸς ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὄρει καὶ ὠνομάζετο Κοσμᾶς. Τὸν ἄνθρωπον τοῦτον, ὅστις Θείᾳ Προνοίᾳ ἐπεχείρησε κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην ἐποχὴν νὰ ἄρῃ ἐπ' ὤμων τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ διὰ πλείστων ὅσων στερήσεων καὶ κινδύνων τῆς ζωῆς του περιοδεύων πεζὸς κατώρθωσε μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς Ἠπείρου καὶ Ἀλβανίας τὴν στερέωσιν τῆς ἀμωμήτου πίστεως ἡμῶν, τὴν ἀνάνυψιν ἐκ τοῦ ληθάργου τῆς βαρβαρότητος τοῦ ἀθλίου Ἠπειρωτικοῦ λαοῦ διὰ τῆς συστάσεως καὶ διατηρήσεως σχολείων καὶ τὴν ἀναχαίτισιν τοῦ θριμβεύοντος τότε ἐκεῖσε ἐξισλαμισμοῦ, δικαίως οἱ Ἠπειρῶται καὶ Ἀλβανοὶ ἀπεκάλεσαν καὶ διεκήρυξαν σωτῆρά των, ἱερομάρτυρα καὶ ἰσαπόστολον, κατατάξαντες αὐτὸν μεταξὺ τῶν ἁγίων των καὶ ἱδρύσαντες ἐπ' ὀνόματι αὐτοῦ ναὸν καὶ πανήγυριν ἐπὶ τοῦ τόπου καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν (24 Αὐγούστου 1779) ἀπηγχονίσθη σκληρῶς εἰς χωρίον τι τοῦ Βερατίου τῆς Ἀλβανίας ὑπὸ ὀργάνων τοῦ Κοὺρτ-πασᾶ. Ἄλλοτε θέλομεν πραγματευθῆ ἐκτενῶς περὶ τῶν ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἤπειρον καὶ Ἀλβανίαν ἐνεργειῶν αὐτοῦ. Ἤδη περιοριζόμεθα εἰς τὰς ἀνὰ τὸ Μαλακάσι καὶ ἰδίᾳ ἐν Συράκῳ καὶ Καλαρρίταις. Αἱ Καλαρρίται, εὐπορώτεραι τότε τοῦ Συράκου οὖσαι, διετήρουν σχολεῖον ἀνώτερον. Τὸ δὲ Συράκον ἦτο πολυπληθέστερον[1]. Ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς λοιπόν, ἵνα καὶ τὸ Συράκον ἀποκτήσῃ σχολεῖον ἀντάξιον αὐτοῦ, πρὸς ἵδρυσιν καὶ διατήρησιν αὐτοῦ ἐπέβαλε τὴν ἐκποίησιν παντὸς περιττοῦ καὶ μὴ ἀναγκαίου πράγματος τῶν κατοίκων. Μετὰ τὴν εὐφραδῆ καὶ πειστικωτάτην χριστιανικὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ πρὸς περιστολὴν τῆς πολυτελείας καὶ θυσίαν παντὸς περιττοῦ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῶν Μουσῶν, διὰ τοῦ ὁποίου ὠφειλε νὰ διατηρηθῇ ἡ θρησκεία καὶ ὁ ἑθνισμός, αἱ παντὸς ἐπαίνου ἄξιαι γυναῖκες τῶν Συρακιωτῶν συνησπισμέναι προέβησαν μετὰ μεγίστης εὐχαριστήσεως καὶ αὐταπαρνησίας εἰς πώλησιν παντὸς χρυσοῦ, ἀργυροῦ καὶ μεταξωτοῦ, πάντα κόσμον καταθέμεναι, ὡς ἄλλαι Σπαρτιάτιδες, ὑπὲρ τῆς πατρίδος. Ἔκτοτε κατηργήθησαν μὲν ἐν Συράκῳ, συνεπῶς καὶ ἐν Καλαρρίταις, τὰ βαρύτιμα γυναικεῖα κοσμήματα, ἅτινα πρῴην μετεχειρίζοντο κατὰ κόρον, ἀλλ' ἀμφότεραι αἱ κοινότητες ἠδυνήθησαν ν' ἀποκτήσωσι καὶ νὰ διατηρήσωσι σχολεῖα πολὺ ἀνώτερα ὧν μέχρι τοῦδε ἐκέκτηντο. Ὁ Ἅγιος Κοσμᾶς διῆλθεν ἐκ Συράκου καὶ Καλαρριτῶν κατὰ τὸ 1777. Μεταξὺ δὲ τῶν ἄλλων λόγων αὐτοῦ ἐνθυμοῦνται ἀκόμη οἱ Συρακιῶται τὴν περὶ τῆς ἐπαναστάσεως προρρησίν του περὶ ἧς εἶπε: «Θάρθῃ καιρὸς ποὺ θὰ χαλασθῆτε, παιδιά μου, καὶ θὰ καταντήσητε κακὴν κακῶς νὰ φύγετε ἀπὸ τὸν τόπο σας. Δὲν θὰ προφτάσετε παρὰ ἀπὸ λίγα σπειριὰ σιτάρι νὰ πάρῃ κάθε μάνα γιὰ τὰ παιδιά της 'στὴ τζίπη της. Χαρὰ 'ς ἐσᾶς, ψηλὰ βουνά, (ἐνοῶν τὰ ἀπέναντι τοῦ Συράκου καὶ τῶν Καλαρριτῶν βουνὰ τῶν Τσουμέρκων, τὰ καλούμενα ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων Αὐτί, βλαχιστὶ Βρεάκλι, διότι ἔχουσι σχῆμα ὤτων ἵππου), χαρὰ 'ς ἐσᾶς, ψηλὰ βουνά, ποῦ θὲ νὰ γλυτώσητε μιὰ μέρα ἀπάνω σας χιλιάδες ψυχαί!» Καὶ ἡ πρόρρησίς του αὕτη, περιέργως, ἐξεπληρώθη κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, ὡς θέλομεν ἴδει.

Μεταξὺ τῶν Βλάχων τοῦ Μαλακασίου λοιπὸν τὰ *γράμματα* δὲν ἀριθμοῦσι ζωὴν ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ μόνον. Ἐν Συράκῳ καὶ Καλαρρίταις ἐδιδάσκετο ἡ Ἑλληνικὴ παιδεία ὑπὸ ἱερέων, ὡς εἰς τὰ πλεῖστα μέρη τῆς Ἑλλάδος κατὰ τοὺς ἀνωμάλους ἐκείνους καιρούς, — εἴτε ἐν ναοῖς, εἴτε ἐν ἰδιωτικοῖς οἴκοις, — πολὺ πρὸ τοῦ Ἰσαποστόλου τούτου. Ἐν Μετσόβῳ μάλιστα ἀπὸ τῶν μέσων τῆς ΙΖ' ἑκατονταετηρίδος εἶχον ἱδρυθῆ οὐ μικροῦ λόγου ἄξια σχολεῖα, ἐν οἷς ἀκολούθως ἐδίδαξαν οἱ διακεκριμένοι τοῦ Γένους διδάσκαλοι, Τρύφων ὁ Ἱερομόναχος διδάξας καὶ ἐν Ἰωαννίνοις (1748—1783), Νικόλαος ὁ Ζερζούλης διαδεχθεὶς ἐν τῇ τοῦ Ἄθω σχολῇ τὸν πολὺν Εὐγένιον Βούλγαριν (1749—1759), Παρθένιος ὁ Κατσούλης ἱερομόναχος, Κωνσταντῖνος ὁ ἀδελφὸς τοῦ Δρυϊνουπόλεως Δοσιθέου, Δη-

βίον τῶν Σαρακατσάνων, διασκορπισθεῖσαι καθ' ἡμᾶς ὑπὸ διαφόρους πατριάρχας, (ἐξ ὧν δύο μόνον τὰ ὀνόματα διέσωσε παράδοσίς τις, τοῦ Μάραλη καὶ Μπαλαμάτσα) εἰς Αἰτωλοακαρνανίαν, Βοιωτίαν, Φωκίδα, Μικρὰν Ἀσίαν, Θρᾴκην καὶ Μακεδονίαν, πολλαχοῦ λησμονήσασαι καὶ τὴν πάτριον γλῶσσαν αὐτῶν. Οὕτως οἱ ἐκ Μακεδονίας εἰς Σερβίαν μεταναστεύσαντες πρό τινων ἐτῶν νομάδες Σαρακατσάνοι, καίτοι ἀγνοοῦντες παντελῶς τὴν βλαχικὴν γλῶσσαν, ὁμολογοῦσιν ὅμως ὅτι κατάγονται, κατὰ παράδοσιν τῶν γονέων των, ἐκ Συράκου.

1 Ὁ πληθυσμὸς τοῦ Συράκου εἶχεν ἐπαυξηθῆ ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐκτὸς τῆς εἰς Προσβάλαν σταλείσης ἀποικίας ἠναγκάσθησαν πολυάριθμοι οἰκογένειαι νὰ ἐγκαταλείψωσι κατὰ διαφόρους ἐποχὰς τὴν πατρίδα των καὶ νὰ ἀσπασθῶσιν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸν πλάνητα

μήτριος ὁ Βαρδάκας, Νεόφυτος ὁ Δούκας, ὅστις καὶ δημοσίᾳ ἐνταῦθα ἐδίδασκε ποριζόμενος τὰ πρὸς τὸ ζῆν διὰ τῆς ἐφημερίας του ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς καὶ ἄλλοι.

Εἰς τὰ πενιχρὰ ταῦτα σχολεῖα τοῦ Μετσόβου, τοῦ Συράκου καὶ τῶν Καλαρριτῶν ἐποτίσθησαν τὰ πρῶτα νάματα τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας, οἱ μετὰ ταῦτα καὶ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ σπουδάσαντες καὶ *μεγάλοι ἄνδρες* τοῦ Ἔθνους ἀναδειχθέντες γόνοι τῆς Πίνδου. Τοιοῦτοι εἰσὶν οἱ Μετσοβῖται Ζαμάνης, Τοσίτσαι καὶ Στουρνάραι, Ἀβέρωφ, Ὑπατρος, Τζίμας, Πίνδιος, Μυστάκας, Ποστολάκας Ἀχιλλεύς, Πίχτος καὶ ἄλλοι· οἱ Σαρυκιῶται, Κωλέττης, Τσαπρασλίδες, Ζαλοκῶσται, Γιαννιῶται, Ζάμπρακας, Σαρακιώτης, Τοπάλαι καὶ ἄλλοι· καὶ οἱ Καλαρριτιῶται, Τουρτοῦραι, Λάμπριδες, Βουσσάκαι, Τσιμούρης, Μπάφας, Δουρούτης, Παπαγεώργης καὶ πλεῖστοι ἄλλοι, ὧν τὰς βιογραφίας θέλομεν ἀλλαχοῦ ἀπαντήσει. Καθ' οὓς δὲ χρόνους ἐπεσκέφθησαν τὰς κοινότητας ταύτας ὁ Leake καὶ ὁ Pouqueville εὑρίσκοντο εἰς τοιοῦτον ἄριστον σημεῖον τὰ γράμματα ἐν αὐταῖς, ὥστε οἱ ξένοι οὗτοι περιηγηταὶ ὁμολογοῦσιν, ὅτι ἐφιλοξενοῦντο μεταξὺ μεγάλων βιβλιοθηκῶν μετὰ πολυαρίθμων τόμων Γαλλικῶν καὶ Ἰταλικῶν καὶ μετὰ τῶν καλλιτέρων ἐκδόσεων τῶν κλασικῶν Ἑλλήνων καὶ Λατίνων συγγραφέων καὶ ποιητῶν, ἐν αἷς ὁ περιηγητὴς «εὑρίσκει, κατὰ τὴν φράσιν τοῦ Pouqueville, ὁ,τι θὰ τῷ ἦτο δύσκολον νὰ φέρῃ μεθ' ἑαυτοῦ εἰς τὸ ταξειδιόν του». Τὰ πολύτιμα ταῦτα βιβλία οἱ Συρακιῶται καὶ Καλαρριτῶται ἀπεκόμιζον ἐξ Εὐρώπης, ἔνθα ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἐξήσκουν ἀξιόλογον ἐπίσης ἐμπόριον.

Οἱ Βλάχοι τοῦ Μαλακασίου κατ' ἀρχὰς ἠσχολοῦντο εἰς τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κτηνοτροφίαν. Εἴτε οἱ ἄνδρες, εἴτε αἱ γυναῖκες αὐτῶν, ἐπέμενον ἐπί τι ἀρκετὸν χρονικὸν διάστημα δι' ἀτρύτων κόπων καὶ ἐπιμελείας νὰ ἀπολαύσωσι δημητριακοὺς καρποὺς καλλιεργοῦντες τοὺς ἀγόνους βράχους, τοὺς ὁποίους ἐξέλεξαν ὡς κατοικίαν των. Ἀργὰ ὅμως πολύ, ἀφοῦ εἰκηντλήθησαν ὁλοσχερῶς καὶ αὐτὰ τὰ ὀλίγα πρὸς καρποφορίαν συστατικὰ τῆς γῆς των, ἰδόντες ὅτι ἐματαιοπόνουν, ἀπέρριψαν κατὰ τῶν ὑψηλῶν κρημνῶν των τὸ ἄροτρον καὶ ἐπεδόθησαν καθ' ὁλοκληρίαν σχεδὸν εἰς τὴν κτηνοτροφίαν, ἀποκτήσαντες πολυάριθμα ποίμνια, ἥτις τῷ ὄντι ἱκανοποίησε τοὺς κόπους αὐτῶν. Διότι ἐκ μὲν τοῦ γάλακτος τῶν ποιμνίων των κατεσκεύαζον τὸν τυρὸν καὶ τὸ βούτυρον διά τε τὰς οἰκογενείας των καὶ πρὸς πώλησιν, ἐκ δὲ τῶν ἐρίων αὐτῶν ὕφαινον, αἱ γυναῖκές των μάλιστα, ἐκτὸς τῶν οἰκιακῶν ἐπίπλων των, διάφορα μάλλινα εἴδη, τὰ ὁποῖα ἐπώλουν, μέχρις ὅτου ἐν Συράκῳ ἰδίᾳ καὶ Καλαρρίταις ἱδρύθη συστηματικὴ μόνιμος βιομηχανία μαλλίνων ὑφασμάτων, ἅτινα μέχρι σήμερον ἐξακολουθοῦσι νὰ κατασκευάζωσι καὶ καλοῦσι *φλοκάτο* (βλαχ. σάρικα), *δίμιτο*, *κάλτσινο*, *σαμαρᾶ* κτλ. Ἐπώλουν δὲ αὐτὰ εἰς τὰς ἀγορὰς τῶν πρωτευουσῶν πόλεων τῆς Ἠπείρου καὶ Θεσσαλίας ἢ καὶ αὐτοὶ ἔρραπτον εἰς Ἀλβανικὰς ἐνδυμασίας ἰδίως — διότι ἐκέκτηντο παροπαραδότως καὶ τὴν τέχνην τοῦ ράπτειν — ἀπερχόμενοι μετὰ τῶν ὑφασμάτων των εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀλβανίας καὶ Μακεδονίας, ὁπόθεν μετεκόμιζον εἰς τὰς πατρίδας των κατὰ τὴν ἐπιστροφήν των, ἀντὶ χρημάτων, διάφορα ἀναγκαῖα προϊόντα τῶν χωρῶν, εἰς ἃς ἐταξείδευον, ἅτινα ἐπώλουν ἐνταῦθα ἀντὶ λίαν συμφερούσης τιμῆς.

Ἐκ τῶν παραλίων τῆς Ἀλβανίας καὶ Ἠπείρου ἰδόντες τοὺς ναύτας τῆς Μεσογείου φοροῦντας τὰς *καπότας* των ἐπεχείρησαν ἀμέσως νὰ ράψωσι καὶ τοιαύτας προμηθευόμενοι τὸ ὕφασμα, *καπότον* καὶ βλαχ. *σκούτικο* λεγόμενον, ἐκ τῶν Βλαχοχωρίων τοῦ Ἀσπροποτάμου, ὅπου κατασκευάζεται καὶ σήμερον ἀκόμη περίφημον.

Ἀκολούθως διὰ τῶν ναυτῶν τούτων ἀπεβιβάσθησαν εἰς τὰς ἀντίπεραν ἀκτὰς τῆς Ἰταλίας, ὁπόθεν βαθμηδὸν διὰ τῶν παραλίων ἐξηπλώθησαν μέχρι τῶν Ἡρακλείων Στηλῶν, ἱδρύσαντες εἰς τὰς διαφόρους παραλίους πόλεις τῆς Ἰταλίας, Γαλλίας καὶ Ἱσπανίας *καποτάδικα*. Ἐκεῖθεν ἐπέστρεφον κατ' ἔτος εἰς τὰς πατρίδας των φέροντες μεθ' ἑαυτῶν πάντοτε ἀντὶ χρημάτων διάφορα εὐρωπαϊκὰ εἴδη, ἅτινα ἐπώλουν εἰς τὰς ἀγορὰς τῆς Ἠπείρου. Ἀκολούθως ὅμως βαθμηδὸν ἐβράδυνον τὴν ἐπάνοδόν των καὶ μένοντες διαρκῶς ἐπὶ πέντε καὶ δέκα ἔτη ἐν τῇ ξένῃ ἀπέστελλον τὰ κέρδη αὐτῶν εἰς ἐμπορεύματα ἐν Ἰωαννίνοις, Ἄρτῃ, Πρεβέζῃ καὶ Πάργᾳ, ὁπόθεν ἀπεστέλλοντο τὰ χρήματα εἰς τὰς οἰκογενείας των ἐν Συράκῳ, Καλαρρίταις καὶ Μετσόβῳ. Τοιουτοτρόπως ἐν Εὐρώπῃ μὲν ἀποκατέστησαν μόνιμα ἐμπορικὰ καταστήματα, διευκόλυνον δὲ καὶ τὸ ἐμπόριον μεταξὺ Εὐρώπης καὶ Ἠπείρου. Ἐπειδὴ δὲ εἰς τὴν μετακόμισιν τῶν ἐμπορευμάτων ἐπροτίμων πάντοτε τὰ ἑλληνικὰ πλοιάρια, ἐγένοντο αἴτιοι οὗτοι νὰ πλέωσι τοιαῦτα πολυάριθμα καὶ ἰδίᾳ Γαλαξειδιώτικα ἀνὰ τὰς Εὐρωπαϊκὰς ἀκτάς, ὁπόθεν ἐπωφελοῦντο καὶ οἱ πλοίαρχοι αὐτῶν νὰ προμηθεύωνται ἰδικά των ἐμπορεύματα διὰ τὴν Ἑλλάδα· ὥστε εἰς τὸ διάστημα ὀλίγων ἐτῶν ἐγένοντο περιώνυμα τὰ ἐμπορικὰ καταστήματα τῶν Βλάχων τῆς Πίνδου οὐ μόνον εἰς Μάγχην, Μαδρίτην, Μασσαλίαν, Γένουαν, Λιβόρνον, Νεάπολιν, Σαρδῶ, Μεσσήνην, Παλέρμον, Μελίτην, Βάρι, Βαρλέττα, Βρεντήσιον, Ἀγκῶνα, Βενετίαν, Τεργέστην, Δυρράχιον καὶ Κέρκυραν, ἀλλὰ καὶ εἰς Θεσσαλονίκην, Σέρρας, Καβάλλαν, Κωνσταντινούπολιν, Ὀδησσόν, Μόσχαν, Βιέννην καὶ ἀλλαχοῦ τῆς ὑφηλίου. Οὗτοι δὲ φιλόπονοι καὶ οἰκονόμοι ὄντες ταχέως ἐπλούτισαν καὶ αἱ κοινότητες αὐτῶν μετὰ τῶν Ἰωαννίνων καὶ τῶν Ζαγορίων τῆς Ἠπείρου, τῶν Ἀμπελακίων τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Χίου καὶ τῶν Κυδωνιῶν τῆς Ἀνατολῆς ἔχαιρον ἀρίστην φήμην εὐημερίας. Οὕτως ὥστε ἐν ἔτει 1815 καὶ 1818 οἱ ξένοι περιηγηταὶ Leake καὶ Pouqueville, εὗρον, ὡς ὁμολογοῦσιν, ἐν Μετσόβῳ, Συράκῳ καὶ Καλαρρίταις ἐμπορικὴν κίνησιν ἀμιλλωμένην πρὸς τὰς καλλιτέρας εὐρωπαϊκὰς πόλεις.

Τὰ σπουδαιότερα εἴδη τοῦ ἐμπορίου των ἦσαν τὰ δέρματα καὶ ἔρια αἰγοπροβάτων, ἅτινα ἐπρομηθεύοντο ἐκ τῶν ποιμνίων τῶν ὀρέων τῆς πατρίδος των, καὶ ἐξ ὧν ἐπὶ Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ' (1719) εἶχε συστηθῇ ἰδιαιτέρα ἐν Μετσόβῳ κεντρικὴ ἀποθήκη διὰ τὴν Γαλλίαν, οἱ βάμβακες τῆς Θεσσαλίας καὶ Μακεδονίας ἐξαγόμενοι εἰς Αὐστρίαν, αἱ μέταξαι τῆς Ἀγυιᾶς καὶ τοῦ Βόλου, τὰ δέρματα λαγῳῶν, ἄρκτων καὶ ἄλλα γουναρικὰ ἐξαγόμενα εἰς τὸ βασίλειον τῆς Νεαπόλεως, ἔνθα ἀντηλλάσσοντο πρὸς χρυσᾶ νήματα, τὰ ὁποῖα ἐπωλοῦντο ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Ἀλβανίᾳ, δι' ὧν οἱ ράπται Βλάχοι τῆς Πίνδου ἐχρυσοκέντων τὰ Ἀλβανικὰ ἐκείνων ἐνδύματα ἢ τὰ τῶν γυναικῶν των μέχρι τῆς ἐποχῆς τοῦ Ἁγίου Κοσμᾶ, καὶ ὁ τυρὸς τῶν ὀρέων των ἐξαγόμενος εἰς Μάλταν καὶ Βάρι. Εἰς τὰς Εὐρωπαϊκὰς ταύτας ἀγορὰς ἀπήλαυον ἐξ ἀρχῆς μεγίστης τιμῆς καὶ πίστεως. Λέγεται μάλιστα ἐκ παραδόσεως ἐν Συράκῳ σήμερον, ὅτι ἐν Ἱσπανίᾳ ὁσάκις ἐπρόκειτο τότε νὰ σφραγίσωσι κατασχεμένον κατάστημα ἐσφράγιζον τὸν τιθέμενον κηρὸν διὰ τῆς δακτυλήθρας τοῦ Συρακιώτου καποτᾶ. Ἡ πίστις δὲ αὕτη ἐκαμεν ἀκολούθως αὐτοὺς ν' ἀνοιξωσι καὶ τραπεζικὰ καὶ ἐκεῖ καὶ ἐν τῇ πατρίδι των καταστήματα. «Οὐδαμοῦ τῆς Ἠπείρου ἐθεωροῦντο ἀσφαλέστερα τὰ δάνεια, λέγει ὁ Leake, ἢ ἐν Καλαρρίταις, ἔνθα καὶ ὁ τόκος μικρότερος». Γνωστὰ ἡμῖν ὀνόματα τοιούτων ἐμπόρων καὶ τραπεζιτῶν ἐν Εὐρώπῃ εἶνε τὰ τῶν Μετσοβιτῶν Ι. Στάνου, καταστάντος μεγαλεμπόρου ἐν Βενετίᾳ τῷ 1690, Ν. Λιόλιου, Γ. Στασάκου, Ἀδελφῶν Χατζῆ Στεργίου, Μ. Ποστολακα, ἐξ οὗ ὁρμᾶται καὶ ὁ πανελλήνιος Γ. Ἀβέρωφ, Τ. Τζουμάγκα, Δ. Ζαμάνη, Δ. Μήτσουρα, Ἀδελφῶν Τοσίτσων, Ν. Στουρνάρη, Α. Μανάκη, Ἀδελφῶν Ζερζούλη, Κ. Φουρνίγκα, Ι. Ποντίκη, Σ. Μπότσαρη καὶ ἑτέρων· τῶν Συρακιωτῶν Ἀδελφῶν Δουραμάνη, Γιαννιώτη ἐν Βενετίᾳ, Τεργέστῃ καὶ Κερκύρᾳ, Ἀδελφῶν Ζαλοκῶστα ἐν Ἱσπανίᾳ, Ζ. Μπρίκου ἐν Βαρλέττῃ, Ἀδελφῶν Βλάχου, Πάλιου, Τοπάλη, Μπολέτση καὶ Καλαβρέντζου ἐν Μεσσήνῃ, Βάρι, Κερκύρᾳ καὶ Βιέννῃ καὶ ἄλλων· τῶν Καλαρριτιωτῶν Ἀδελφῶν Παράσχη ἐν Λιβόρνῳ, Δουρούτη ἐν Βενετίᾳ, Τουρτούρη, Λάμπρου, Μπισδούνα, Μπάφα καὶ λοιπῶν· καὶ τῶν Ματσουκιωτῶν Μπαλτένη καὶ Μητράκου. Ἡ ἐν Κερκύρᾳ Ἠπειρωτικὴ κοινότης συνέστη κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος ὑπὸ ἐμπόρων Ματσουκιωτῶν, διὸ καὶ ἐπιτροπεύουσιν οὗτοι μέχρι σήμερον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Παναγίας τῶν Ξένων καὶ τὰς κλεῖς αὐτῆς κατέχουσι. Τὴν δ' ἐν Βαρλέττῃ Ἑλληνικὴν κοινότητα ἀπετέλουν ἔμποροι καὶ τεχνῖται ἐκ Συράκου, οἵτινες ἐν ἔτει 1789 ἐπεσκεύασαν τὸν ἐκεῖσε ναὸν τῆς Παναγίας τῶν Ἀγγέλων, ἐρημωθέντα τῷ 1656 ἕνεκα πανώλους.

Μεγίστην δὲ φιλογένειαν καὶ ἀκραιφνέστατον πατριωτισμὸν καὶ ζῆλον ἀνέδειξαν πάντες ὑπὲρ τῆς εὐημερίας καὶ τῆς προόδου τῆς τε ἰδιαιτέρας πατρίδος των καὶ τῆς μεγάλης καὶ κοινῆς, τοῦ Γένους. Ἀνήγειραν εἰς τὰς πατρίδας των οἰκίας λαμπράς, ναοὺς καὶ σχολεῖα καὶ βιβλιοθήκας, κατέλιπον ὑπὲρ αὐτῶν πλούσια ἐλεοδοτήματα· ἐν τῇ

ἀλλοδαπῇ δὲ μετὰ τῶν υἱῶν των ἔτρεφον καὶ ἐσπούδαζον εἰς τὰ πανεπιστήμια ὄχι μόνον τέκνα συγγενῶν των πτωχῶν ἢ ἀπόρων οἰκογενειῶν τῆς πατρίδος των, ἀλλὰ καὶ νέους ἐξ ἄλλων μερῶν τῆς Ἑλλάδος· καὶ οἰκογένειαι ἐν γένει ἄποροι καταδιωκόμεναι τότε ἐν τῇ Τουρκοκρατουμένῃ Πατρίδι μας εὕρισκον παρ' αὐτοῖς προστασίαν καὶ ἄσυλον. Ὁ Ἀσώπιος, ὁ Φιλητᾶς καὶ ἄλλοι τοιοῦτοι τοῦ Γενους διδάσκαλοι ὑλόγουν τὸ ὄνομα τῶν ἐμπόρων τούτων τῆς Πίνδου. Τὸ πρῶτον ἐν Ἀγκῶνι ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Καλαρριτιώτου Γ. Δουρούτη ἤκουσεν ἡ σύζυγος τοῦ Βότσαρη Χρυσῆ παρ' αὐτοῦ τοῦ ἰδίου τὸν ἡρωϊκὸν θάνατον τοῦ Μάρκου της. Εἶνε δὲ ὁ Γ. Δουρούτης αὐτὸς οὗτος ὁ διατηρήσας ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ ἐν Κερκύρᾳ Κ. Γεροστάθη καὶ ἄλλων ἐν Εὐρώπῃ ὁμογενῶν πρὸς ἐνίσχυσιν τῶν ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν ἀγῶνος συμπαθειῶν τῆς Ἑσπερίας.

(Ἕπεται συνέχεια) Κ. Δ. Κρητελλης

ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΜΗΡΟ

Σ' ἔβλεπε ἡ γῆς, ἀθάνατε ζηνιάνε,
Ἐδῶ κ' ἐκεῖ νὰ τρέχῃς μοναχός σου,
Καὶ τοὺς θνητοὺς γροικοῦσες νὰ γελᾶνε
Καὶ νὰ σοῦ κλειοῦν σκληρὰ τὴ θύρα ἐμπρός σου.

Ἀγροικοῦσες χιλιάδες νὰ περνᾶνε
Καὶ νὰ χλευάζουν τὸ σβυμένο φῶς σου,
Κ' ἐσὺ μὲ καταφρόνια νὰ κυττᾶνε,
Ἐσὺ ποῦ κόσμον ἔπλασες δικό σου.

Σὰν τὸν ἥλιο ποῦ δὲ μᾶς ἀντικρύζει,
Ἐνῷ ἐμεῖς μὲ λαχτάρα τὸν θωροῦμε,
Καὶ μ' ἀκτῖδες καὶ φῶς μᾶς πλημμυρίζει.

Ἔτσι κ' ἐσὺ ποτέ σου δὲ μᾶς εἶδες·
Ἀθῶρητοι 'ς τὰ σκότη ἐμεῖς περνοῦμε
Κ' ἐσὺ στέκεις γεμάτος φῶς κι' ἀκτῖδες.

Στεφανος Μαρτζωκης

«ΟΙΧΟΜΕΝΑ ΟΝΕΙΡΑ»

(Καλλιτεχνικὴ ἀνάμνησις)

Ὅτε ἤμην ἐν Παρισίοις, ἠρεσκόμην πολὺ νὰ διατρίβω ἐν τῷ μουσείῳ τοῦ Λούβρου, μάλιστα δ' ἐν ταῖς αἰθούσαις τῆς ζωγραφικῆς. Εὕρισκον ἐν τῇ διαμονῇ τοῦ παλατίου τούτου, τοῦ εἰς μουσεῖον μεταβεβλημένου, ἄκραν τέρψιν. Εἶχον ἐνώπιόν μου τὰ ἄριστα ὑποδείγματα τῆς καλῆς τέχνης καὶ ἐνετρύφων περιφέρων τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀπὸ τῆς μιᾶς Σχολῆς εἰς τὴν ἄλλην. Ἐκτὸς τούτου αὐτὸ τὸ παλάτιον ἦν μεγαλοπρεπῶς κεκοσμημένον, τὸ δὲ περιέχον ἄξιον τοῦ περιεχομένου. Γυναῖκες δὲ χαρίεσσαι καὶ ζωηραὶ παντὸς ἔθνους διήλαυνον, προστιθεῖσαι εἰς τὴν ἐκ τῶν νεκρῶν πινάκων ἀπόλαυσιν τὸ χάρμα τοῦ ζῶντος καὶ κινουμένου γυναικείου κάλλους.

Ἰδίᾳ δέ, ὡς εἶπον, ἠγάπων νὰ βλέπω ἐκ τῶν ἐν τῷ Λούβρῳ ἀποκειμένων ἀριστοτεχνημάτων, πρὸ πάντων τὰς εἰκόνας. Πλὴν τῶν χρωμάτων, τῆς φύσεως, ὡς εἰπεῖν, τοῦ ὑλικοῦ αὐτῶν, πεποιημένου ἵνα ἕλκῃ περισσότερον τὸν παρατηρητήν, καὶ μάλιστα τὸν ἄνδρα, οὗ ἡ καλολογικὴ ἀνάπτυξις εἶνε οὐχὶ μεγάλη, — πλήν, λέγω, τῶν χρωμάτων, θελγόντων περισσότερον ἢ αἱ γραμμαί, μὲ εἶλκυεν εἰς τὰς αἰθούσας τῆς γραφικῆς καὶ ἡ παντελὴς ἀπειρία μου καὶ ἀμαθία ὡς πρὸς τὸ κεφάλαιον τοῦτο τῆς τέχνης. Ἐν Ἀθήναις μέναν δὲν ἠδυνάμην νὰ ἱκανοποιῶ ὡς πρὸς τὴν ζωγραφικὴν τὴν ἔφεσίν μου πρὸς μάθησιν. Τῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῆς γλυπτικῆς εἶχον ἔννοιάν τινα ἐκ τῶν καταλελειμμένων ἔργων τῆς ἀρχαιότητος· ἀλλὰ τῆς γραφικῆς, οὐδεμίαν. Ἐκτὸς τῆς Πινακοθήκης τοῦ ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν, τῆς περιλαμβανούσης τοὺς ἄνδρας τοῦ ἀγῶνος, καὶ ἐκτὸς εἰκόνων τινῶν, ἃς εἶδον ἐν ἐκθέσει πενιχρᾷ ἄλλοτε ἐν Ἀθήναις, οὐδὲν ἄλλο ἔργον γραφικῆς εἶχεν ὑποπέσῃ εἰς τὴν ἀντίληψίν μου.

Παιδιόθεν φερόμενος εἰς τὸν θαυμασμὸν τῶν ἀντιλήψεων, τῶν παριστανομένων διὰ σχεδίου καὶ χρωμάτων, ἠσμένιζον λίαν νὰ φυλλοδιφῶ τὰ εἰκονογραφημένα περιοδικά, ἀλλὰ ταῦτα, ἑλληνικὰ ὄντα, ἦσαν ἀνεπαρκῆ νὰ μοὶ παράσχωσιν ἰδέαν τινὰ καὶ νὰ κορέσωσι τὸν πόθον μου. Ἐνθυμοῦμαι μεθ' οἵας ἡδονῆς ἀνεφύλλισά ποτε ἑλληνικὸν περιοδικόν, ὅπερ εἶχεν εἰκόνας τοῦ Ραφαήλ, τοῦ Τιτιανοῦ, τοῦ Κορρηγίου, τοῦ Λεονάρδου δα-Βίντσι καὶ τῶν ἄλλων ἡμιθέων τῆς Ἀναγεννήσεως. Αἱ μεμακρυσμέναι ἐκεῖναι ἀναμνήσεις ἔμειναν στερρῶς κεχαραγμέναι εἰς τὴν μνήμην μου, ἀείποτε δὲ εὐαρέστως ἀναπολῶ τὰς ὥρας τῆς ἀναγνώσεως καὶ τῆς τρυφῆς ταύτης.

Διότι, δυστυχῶς, ὀφείλομεν νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν, τῶν περισσοτέρων ἡμῶν ἡ ἀνατροφὴ ὑπὸ ἔποψιν αἰσθητικὴν εἶνε ἄκρως ἡμελημένη· ἀνδρούμεναι δὲ δὲν δυνάμεθα νὰ ἐντύχωμεν δημοσιεύματα ἀναπληροῦντα τὸ κενόν. Τὰ ὀνόματα τοῦ Μουρίλλου, τοῦ Παύλου Βερωνέζη, τοῦ Βαν-Δύκ, τοῦ Δελλακροᾶ, τοῦ Ρεμβράν, μάλιστα δὲ τὸ ὄνομα τοῦ Ραφαὴλ προεκάλουν ἐν ἐμοὶ οὐκ οἶδα ὁποῖον σύνολον ἐπιθυμιῶν ζωηρῶν ἀπραγματοποιήτων, ὄνειρα ἀπολαύσεως μεγάλως ἐπιφοιτώσης εἰς τὴν φαντασίαν μου, ἀλλ' ἀνεφίκτου. Καὶ ἐδένσεν εὐμενὴς τῆς τύχης ροπὴ νὰ μὲ φέρῃ εἰς Παρισίους, ἵνα προσεγγίσω εἰς τὴν ἀπόλαυσιν τοῦ ἰδανικοῦ τούτου. Λέγω νὰ *προσεγγίσω*, διότι, ὅστις δὲν εἶδε τὴν Ἰταλίαν, μὲ ὅλον τὸν πλοῦτον, ὃν συναντᾷ ἐν Παρισίοις, δὲν δύναται νὰ εἴπῃ ὅτι κατενόησε τὴν τέχνην.

Νὰ ἀφηγηθῶ διὰ μακροτέρων τὰ αἰσθήματα, ἅπερ ἐξήγειρεν ἐν ἐμοὶ ἡ θέα καὶ συχνὴ ἐπίσκεψις τῶν ἀριστουργημάτων τούτων δὲν ἔχω σκοπόν, οὐδ' ἐπιθυμῶ νὰ διαπλώσω εἰς τὸ κοινὸν μάθημά τι περὶ αἰσθητικῆς ἠρτυμένον διὰ σκέψεων καὶ περικοπῶν μεγάλων κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον τεχνοκριτῶν. Θὰ παρακαλέσω μόνον τοὺς ἀναγνώστας νὰ μοὶ ἐπιτρέψωσι νὰ μνημονεύσω προσωπικῶν τινων ἐντυπώσεων.

* * *

Νῦν ὅτε αἱ εὐδαίμονες ἐκεῖναι ἡμέραι παρῆλθον καὶ ἡ ἡδεῖα ἔκστασις, εἰς ἣν κυριολεκτικῶς ἐνεβυθιζόμην, δὲν ἔχει πλέον ὕπαρξιν, τί μοὶ ἀπέμεινεν ἐκ τῶν ἀπείρων ἐκείνων παραστάσεων τοῦ καλοῦ; Ἐκ τῶν παμπόλλων εἰκόνων, ἃς εἶδον ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Λα Κάζ, τῇ τετραγώνῳ αἰθούσῃ, τῇ μεγάλῃ Στοᾷ, τῇ στοᾷ τοῦ Ἀπόλλωνος ἢ ὅπως ἄλλως ὀνομάζουσιν οἱ Γάλλοι τὰ μεγαλοπρεπῆ ταῦτα οἰκήματα, τὰ ἐγκλείοντα τὰ κειμήλια, τί ἐπεπόλασεν;

Δύο κυρίως εἶνε αἱ παραστάσεις, αἵτινες ἔμειναν ἐναποτετυπωμέναι ἐν τῇ φαντασίᾳ μου· μία *Ἀπόθεσις εἰς τὸν τάφον τοῦ Χριστοῦ* ὑπὸ Τιτιανοῦ καὶ τὰ *Οἰχόμενα ὄνειρα* τοῦ Γκλεῦρ.

Καὶ ὁ μὲν Τιτιανὸς εἶνε μέγας ἰταλὸς ζωγράφος πεφημισμένος ἐν Ἑλλάδι, περὶ οὗ ἥττονα θὰ ποιήσωμεν λόγον. Ἡ εἰκὼν αὐτοῦ, ἧς ἐμνημόνευσα, ἀπόκειται ἐν θέσει τιμῆς ἐν τῇ καλουμένῃ Τετραγώνῳ Αἰθούσῃ. Ὁσάκις ἀναπολῶ ταύτην, λυποῦμαι λίαν διότι αἱ τερπναὶ στιγμαί, καθ' ἃς ἔμενον πρὸ αὐτῆς ἀπολαύων, παρῆλθον. Παρίστησιν αὕτη τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν καταβιβαζόμενον ὑπὸ τῶν μαθητῶν εἰς τὸν τάφον, ἐν ᾧ γυναῖκες πάρεισιν ὁλοφυρόμεναι. Ἡ ἔκφρασις τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶνε κατὰ τὴν ἐμὴν ἀντίληψιν ὁ εὐγενέστατος τῶν τύπων, οὓς συνέλαβέ ποτε φαντασία καλλιτέχνου ἵνα παραστήσῃ διὰ μέσου τῶν αἰώνων τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ κατ' ἐξοχὴν ἀντιπροσώπου τῶν μαρτύρων, μεγαλοφυῶν, φιλοσόφων, τῶν πολλὰ ὑποστάντων, ταλαιπωρηθέντων, καταφρονηθέντων, βασανισθέντων διὰ τὰς ὑψηλὰς αὐτῶν ἰδέας. Ἐν τῇ ὀδύνῃ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ τηλικαύτη ἔνεστι γλυκεῖα ἱλαρότης, ὥστε ὄντως παρίσταται θεὸς πάσχων. Εἶτα ὁ τόπος, ὃν ἐξέλεξεν ὁ ζωγράφος, ἵνα ἀπεικονίσῃ τὴν σκηνήν, εἶνε τοσούτῳ συνᾴδων μὲ τὰ παριστανόμενα, ὥστε νομίζει τις ὅτι πρὸ 19 αἰώνων, ὅτε ἐτελέσθη ἡ ταφὴ τοῦ Χριστοῦ, ἐν τοιούτῳ τόπῳ πάντως θὰ ἐγένετο.

Ὁ δὲ Γκλεῦρ εἶνε ἀγνωστότερος παρ' ἡμῖν· διὸ καὶ μακρότερον θὰ κατατείνω περὶ αὐτοῦ τὸν λόγον.

Ὅτε μετέβην εἰς Γαλλίαν, οὐδεμίαν ἔννοιαν εἶχον τῆς γαλλικῆς ζωγραφικῆς. Τὸ ὄνομα τοῦ Πουσσὲν μοὶ ἦτο ἄγνωστον· καὶ ἐνθυμοῦμαι ὁπόσον μεγάλην χαρὰν ἠσθάνθην, ὅτε διαγνοὺς τὴν ἀξίαν τῶν ἔργων αὐτοῦ, εἶδον μετὰ ταῦτα, ἐπεξεργάμενος συγγράμματα εἰδικῶν, ὅτι δὲν ἠπατήθην ἐν τῇ ἐκτιμήσει μου, καὶ ὅτι ὄντως προέκειτο περὶ μεγάλου καλλιτέχνου γαλάτου.

Πρὸ δὲ τοῦ πίνακος τοῦ Γκλεῦρ ἔστην καὶ ὑπερήσθην ἰδὼν αὐτήν, ἕνεκα κυρίως τοῦ λαμπροῦ καὶ ζωηροῦ αὐτῆς χρωματισμοῦ. Οἱ ξένοι οἱ ἀπὸ μεσημβρινῶν μερῶν ἀπερχόμενοι εἰς τὴν βορειοτέραν Εὐρώπην, δυσκολώτερον ἐθιζόμεθα πρὸς τὰ σκοτεινὰ χρώματα τῶν Εὐρωπαίων καλλιτεχνῶν. Δὲν ἐγεννήθην εἰς τὴν μᾶλλον εὐήλιον ἐπαρχίαν τῆς Ἑλλάδος· ἡ πολίχνη τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, ἐν ᾗ εἶδον τὸ φῶς, εἶνε μελαγχολικὴ καὶ ἡ φύσις ἐκεῖ εἶνε ἀγριωτέρα. Ἀλλ' ὅσον

καὶ ἂν αἱ ἀναμνήσεις τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας, τοσοῦτον ἰσχυραὶ καὶ τοσοῦτον ἐμμονοι, συνεδέοντο πρὸς χρώματα ἀμαυρότερα, ἐν τούτοις οὐδεμίαν πάλιν ταῦτα ἠδύναντο νὰ ἔχωσιν ἀναλογίαν πρὸς τὰ ὀρφνὰ καὶ ἐρεβεννὰ χρώματα, ἅτινα ἀποτελοῦσι τὸν μόνον τόνον τοῦ χρωστῆρος πολλῶν τῆς Δύσεως καλλιτεχνῶν. Διὰ τοῦτο ὁ οὐρανὸς τοῦ Γκλεῦρ, αἴθριος καὶ διαυγὴς ὤν, καὶ ἡ θάλασσα αὐτοῦ γαληνιαία καὶ γλυκὴ μὲ κατεμάγευσαν. Ἔμαθον δὲ μετὰ ταῦτα, καταφεύγων εἰς τὸν βιογράφον, ὅτι ὁ καλλιτέχνης οὗτος εἶχε ζήσῃ ἐπὶ ἔτη μακρὰ ἐν τῇ Ἀνατολῇ, καὶ ὅτι εἶχεν ἐπισκεφθῇ καὶ τὴν Ἑλλάδα.

Ἄλλος δὲ λόγος, ἐπίσης ἰσχυρός, ὅστις μὲ ἔφερεν εἰς συχνὸν θαυμασμὸν τῆς εἰκόνος ταύτης, ἦτο ἡ συμφώνως τῷ περιεχομένῳ ἐξεργασία τῶν προσώπων. Ἐν τῷ πίνακι τούτῳ, τῷ ἐπιγεγραμμένῳ, ὡς εἶπον, «Τὰ Οἰχόμενα Ὄνειρα» παρίσταται ἀνὴρ μέσης ἡλικίας, τεθλιμμένος καὶ σύννους, καθήμενος ἔν τινι ἀκτῇ, ἐν ᾧ παρ' αὐτὸν λέμβος ἀπομακρύνεται, φέρουσα νεάνιδας εὐειδεῖς καὶ χαριέσσας, εἰκονιζούσας τὰ πολλὰ τοῦ ἀνδρὸς ὄνειρα, ἀφιπτάμενα σὺν τῇ ἡλικίᾳ· ὑπόθεσις, ἥτις, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, παραπολὺ ἀτυχῶς συνεφώνει μὲ τὴν κατάστασίν μου. Αἱ κόραι, αἱ παριστῶσαι τὰς πλάνας καὶ τὰ ὀνειροπολήματα τῆς νεανικῆς ἡλικίας, ἦσαν κατὰ τὸν Ἑλληνικὸν τρόπον εἰργασμέναι· διὰ τοῦτο καὶ ἀρεστότεραι εἰς ἐμέ.

Διότι οἱ Ἑλληνικὴν παίδευσιν λαμβάνοντες καὶ οἱ ἐν τῇ θέᾳ τῶν ἔργων τῆς ἀρχαίας τέχνης μορφοῦντες ὁπωσδήποτε τὴν καλαισθησίαν ἡμῶν, σχηματίζομεν περὶ καλοῦ ἄλλο ἰδανικὸν ἢ τὸ φοιτῶν εἰς τὰς κεφαλὰς τῶν ἐν Εὐρώπῃ. Ἂν εἶνε ἀληθὲς τὸ ὑπὸ τοῦ Ἐδμόνδου Ἀμποῦ λεγόμενον ὅτι ἡ Ἀφροδίτη τῆς Μήλου, διερχομένη σήμερον τὰ γαλλικὰ σαλόν, οὐδεμίαν θὰ προεκάλει ἐπιφώνησιν θαυμασμοῦ, ἀληθὲς εἶνε ἑτέρωθεν, ὅτι εἰς τὴν ἀρχὴν δυσκολώτερον συνεθίζομεν καὶ ἡμεῖς νὰ οἰκειωθῶμεν πρὸς τὸ σύγχρονον γαλλικὸν καλόν· νὰ καταφρονήσωμεν δῆλα δὴ τῆς ἁρμονίας, τοῦ πλαστικοῦ τῆς γραμμῆς καὶ νὰ ἐκτιμήσωμεν τὰς ἀνασίμους ἐκείνας ρῖνας τῶν femmes-gavroches, κατὰ ἐπιτυχῆ ρῆσιν γάλλου κριτικοῦ, καὶ νὰ ἀνακαλύπτωμεν θέλγητρον καὶ χάριν ὅπου τὸ σχέδιον εἶνε ὑποσκάζον καὶ ἀσύμμετρον. Ὅθεν εὑρήμεθα ἐκτετροχασμένοι ἐν τοῖς μουσείοις, βλέποντες κρινόμενα ὡς ἰδανικοῦ καλοῦ γυναικεῖα δημιουργήματα πόρρω ἀπέχοντα τοῦ πεπλασμένου ἐν τῷ νῷ ἡμῶν κανόνος· ὥστε ἡ συνάντησις μορφῶν, κατὰ τὸν ἀρχαῖον τύπον πεποιημένων, προξενεῖ ἡμῖν ἐκεῖ διπλῆν εὐχαρίστησιν. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι γυνή τις, ἀπεικονίζουσα Νηρηΐδα, τοῦ ζωγράφου Ἔγκρ, ἐξηκολούθησεν ἐπὶ μακρὸν νὰ θεωρῆται ὑπ' ἐμοῦ ὡς ἡ πιστοτέρα παράστασις τοῦ κάλλους.

Ἐντεῦθεν καὶ ἡ προτίμησίς μου πρὸς τὸν πίνακα τοῦ Γκλεῦρ· ἐντύπωσις προσωπική, ἣν δὲν ἔκρινα ἄσκοπον νὰ ὑποτυπώσω ἐν τῇ ἄνευ ἀξιώσεων σημειώσει ταύτῃ.

(Γ. Ε. Μεσης

RIDER HAGGARD

ΕΚΕΙΝΗ

(ἥτις πρέπει νὰ ὑπακούηται)

Μυθιστορία

(Συνέχεια)

ΣΤ'

Παλαιὸν χριστιανικὸν ἔθος

Τὴν πρωΐαν ἠγέρθημεν, καὶ ἀφοῦ ἐκαθαρίσθημεν καὶ ἐνίφθημεν, ἐφ' ὅσον αἱ περιστάσεις μᾶς τὸ ἐπέτρεπον, ἡτοιμάσθημεν πρὸς ἀναχώρησιν. Δὲν θὰ λησμονήσω πόσον ἐγέλασα, ὅταν ἐγένετο φῶς καὶ ἠδυνήθην νὰ ἴδω τὰ πρόσωπα τῶν συντρόφων μου. Τὸ εὔσαρκον πρόσωπον τοῦ Ἰὼβ εἶχε γείνει διπλάσιον ἐκ τῶν κεντημάτων τῶν κωνώπων, τὸ δὲ τοῦ Λέοντος δὲν ἦτο εἰς καλλιτέραν κατάστασιν. Ἐγὼ μόνος διετήρουν εἰσέτι τὴν ἀρχικήν μου μορφήν, ἴσως διότι τὸ τραχὺ καὶ μελάγχρουν δέρμα μου ἦτο πολὺ σκληρὸν διὰ τὰ κέντρα τῶν ἐντόμων. Ὅσον ἀφορᾷ τὸν Μωάμεθ, οὗτος ἐξῆλθεν ἄτρωτος ἐκ τῆς κωνωπομαχίας. Φαίνεται, ὅτι τὰ ζωΰφια, ὀσφρανθέντα τὸ ἐν αὐτῷ αἷμα ἀληθοῦς πιστοῦ, δὲν ἤθελον νὰ τὸν θίξωσι. Πόσον ἐπεθυμήσαμεν κατὰ τὰς ἐπακολουθησάσας ἡμέρας νὰ ἀνήκωμεν εἰς τὴν φυλήν του.

Ὅταν ἐπαύσαμεν νὰ γελῶμεν διὰ τὴν παραμόρφωσίν μας, ἦτο ἡμέρα καὶ ὁ ἄνεμος ἔπνεεν ἐκ τῆς θαλάσσης πρὸς τὴν ξηράν. Ὑψώσαμεν λοιπὸν τὸ ἱστίον, καὶ ἀφοῦ ἐρρίψαμεν τελευταῖον βλέμμα ἐπὶ τῶν δύο λεόντων καὶ τοῦ κροκοδείλου, οὓς δὲν ἠδυνάμεθα νὰ ἐκδάρωμεν, ἐλλείψει τῶν ἀπαιτουμένων, ἀπεπλεύσαμεν. Περὶ τὴν μεσημβρίαν ὁ ἄνεμος ἐκόπασε καὶ ηὐτυχήσαμεν νὰ εὑρεθῶμεν εἰς πρόσφορον μέρος, λωρίδα ξηρᾶς, εἰς ἣν ἀπεβιβάσθημεν, καὶ ἀνάψαντες πῦρ, ἐμαγειρεύσαμεν δύο νήσσας καὶ τεμάχιον κρέατος αἰγάγρου. Τὰ φαγητά μας δὲν ἦσαν ὀρεκτικά, ἀλλὰ ὁπωσδήποτε ἠδυνήθημεν νὰ τὰ φάγωμεν. Τὸ λοιπὸν τοῦ κρέατος τοῦ αἰγάγρου ἐκόψαμεν εἰς λωρίδας λεπτὰς καὶ τὸ ἐκρεμάσαμεν εἰς τὸν ἥλιον, ἵνα ξηρανθῇ, ὡς πράττουσιν οἱ Ὁλλανδοὶ τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς. Ἐνταῦθα ἐμείναμεν μέχρι τῆς πρωΐας τῆς ἐπιούσης, διελθόντες τὴν νύκτα κατὰ παραπλήσιον τῆς πρώτης ἑσπέρας τρόπον, ὅσον ἀφορᾷ τοὺς κώνωπας, ἀλλ' ἄνευ ἄλλων κινδύνων. Οὕτως ἐξηκολουθήσαμεν νὰ διάγωμεν ἐπί τινας ἡμέρας, ἄνευ σπουδαίου τινὸς ἐπεισοδίου. Ἐθηρεύσαμεν ἀκέρως τινὰς αἰγάγρους καὶ ἐθαυμάσαμεν τὴν καλλονὴν τῶν λειρίων, ἅτινα ἐφύοντο πανταχοῦ. Κατὰ τὴν πέμπτην ἡμέραν τοῦ πλοῦ μας συνέβη τὸ πρῶτον ἄξιον λόγου συμβὰν μετὰ τὸ ναυάγιόν μας. Εὑρισκόμεθα ἤδη ἑκατὸν τριάκοντα πέντε ἕως ἑκατὸν τεσσαράκοντα μίλια μακρὰν τῆς παραλίας, ὅταν καὶ πάλιν ὁ ἄνεμος ἔπαυσε νὰ πνέῃ. Ἐκωπηλατήσαμεν ἐπὶ τινὰ χρόνον, ἀλλ' ἠναγκάσθημεν ὑπὸ τοῦ καμάτου νὰ ἀφήσωμεν τὰς κώπας καὶ νὰ σταθῶμεν εἰς μέρος τι, ἔνθα τὸ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ ἐδιχάζετο. Ὀλίγα δένδρα ἐφύοντο ἐνταῦθα, διότι εἰς τὴν χώραν ταύτην δὲν ὑπῆρχον δένδρα, εἰμὴ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ, καὶ ὑπὸ ταῦτα ἐκαθίσαμεν, ἵνα ἀναπαυθῶμεν. Μεθ' ὃ ἐπειδὴ ἡ γῆ ἐνταῦθα ἦτο ἀρκούντως στερεά, ἠγέρθημεν καὶ ἐβαδίσαμεν ὀλίγον ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νὰ εὕρωμεν ὀλίγην θήραν. Ἀλλ' ἀφοῦ ἐβαδίσαμεν ἐπὶ πεντήκοντα βήματα, ἐπείσθημεν ὅτι θὰ ἦτο ἀδύνατον νὰ προχωρήσωμεν περισσότερον διὰ τῆς ἀκάτου μας. Τὸ ὕδωρ καθίστατο ἤδη ἀβαθέστατον. Στραφέντες, ἐτράπημεν πρὸς τὴν ἑτέραν διακλάδωσιν καὶ μετ' ὀλίγον εἴδομεν, ὅτι δὲν ἦτο ποταμός, ἀλλὰ διῶρυξ, ὁμοία τῇ ὑπαρχούσῃ ἐν Μομβάζῃ ἐπὶ τῆς ἀκτῆς τῆς Ζανζιβάρης καὶ συνδεούσῃ τὸν Τάναν ποταμὸν μετὰ τοῦ Ὀζύ. Ἡ διῶρυξ ἦτο πασιφανές, ὅτι ἐγένετο ὑπὸ χειρὸς ἀνθρωπίνης, ὡς ἐκ τῶν ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τῆς εἰσέτι σωζομένων προχωμάτων, ἅτινα ἐχρησίμευον ἄλλοτε ὡς ἀτραποί, ἐφ' ὧν βαδίζοντες οἱ ναῦται ἐρρυμούλκουν τὰ πλοιάριά των. Τὰ προχώματα ταῦτα, ἐκτὸς ὀλίγων μερῶν ὅπου εἶχον καταστραφῆ ὑπὸ τῶν ὑδάτων, εὑρίσκοντο εἰς ἴσην ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν καὶ ἡ διῶρυξ ἦτο πανταχοῦ ἰσοβαθής. Δὲν ὑπῆρχε ποσῶς ρεῦμα ἐν ταύτῃ καὶ συνεπῶς ἡ ἐπιφάνεια τοῦ ὕδατός της ἦτο κεκαλυμμένη ὑπὸ βρύων ἀφινόντων τῇδε κακεῖσε μικρὰς γραμμὰς ἀνοικτοῦ ὕδατος, γενομένας βεβαίως ὑπὸ τῶν νησσῶν καὶ ἄλλων ὑδροβίων πτηνῶν. Πεισθέντες, ὅτι ἦτο ἀδύνατον νὰ ἀνέλθωμεν ἐπὶ πλέον τὸν ποταμόν, ἐνοήσαμεν ὅτι ἢ ἔπρεπε νὰ δοκιμάσωμεν τὴν διῶρυγα, ἢ νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν θάλασσαν. Δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μείνωμεν ὅπου εὑρισκόμεθα καὶ νὰ καταφαγωθῶμεν ὑπὸ τῶν κωνώπων, νὰ καῶμεν ὑπὸ τοῦ ἡλίου καὶ νὰ ἀποθάνωμεν ἐκ πυρετοῦ.

— Πρέπει νὰ τὴν δοκιμάσωμεν, εἶπον, καὶ οἱ λοιποὶ συγκατένευσαν ἀφοῦ ἐξέφερον τὰς ἰδίας ἕκαστος κρίσεις.

Καὶ ὁ μὲν Λέων ἐθεώρησε τὸ πρᾶγμα διασκεδαστικώτατον, ὁ δὲ Ἰὼβ ἐσιώπησεν ἐξ ἀγανακτήσεως, ὁ δὲ Μωάμεθ ἐπεκαλέσθη τὸν Ἀλλὰχ καὶ κατηράσθη γεγωνυῖᾳ τῇ φωνῇ ἅπαντας τοὺς ἀπίστους καὶ τὰς φαντασιοπληξίας των καὶ τὰ ταξείδιά των.

Συνεπῶς, ἅμα τῇ δύσει τοῦ ἡλίου, ἀπεπλεύσαμεν καὶ πάλιν ἄνευ οὐδεμιᾶς ἐλπίδος νὰ τύχωμεν οὐρίου ἀνέμου. Ἐπὶ τινα χρόνον ἐκωπηλατοῦμεν, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα τὰ βρύα ἐγένοντο τόσον δασέα, ὥστε ἐδέησε νὰ καταφύγωμεν εἰς τὸν πρωτόγονον πλοῦν. Δηλαδὴ ἠναγκάσθημεν ἀποβιβασθέντες ἐπὶ τῆς ξηρᾶς νὰ σύρωμεν τὴν ἀκατόν μας. Ἐπὶ δύο ὥρας ἐρρυμουλκοῦμεν ὁ Μωάμεθ, ὁ Ἰὼβ καὶ ἐγώ, ἐνῷ ὁ Λέων καθήμενος ἐπὶ τῆς πρώρας ἔκοπτε τὰ βρύα διὰ τῆς μαχαίρας του, ἵνα διευκολύνῃ τὴν πρόοδον τῆς ἀκάτου. Γενομένης νυκτὸς ἐσταθμεύσαμεν ὀλίγας ὥρας χάριν ἀναπαύσεως, περὶ δὲ τὸ μεσονύκτιον ἐκινήσαμεν καὶ πάλιν. Ἅμα τῇ ἠοῖ ἔστημεν καὶ ἀνεπαύθημεν ἐπὶ τρεῖς ὅλας ὥρας, μεθ' ὃ καὶ πάλιν ἐκινήσαμεν καὶ ἐξηκολουθήσαμεν νὰ ρυμουλκῶμεν μέχρι τῆς δεκάτης ὥρας, ὅτε αἴφνης ἐνέσκηψε θύελλα συνοδευομένη ὑπὸ κατακλυσμοῦ, βροχῆς, καὶ διήλθομεν τὰς ἓξ ἐπακολουθησάσας ὥρας ὑπὸ τὸ ὕδωρ. Δὲν βλέπω τὴν ἀνάγκην νὰ περιγράψω τὰ συμβάντα τῶν ἑπομένων τεσσάρων ἡμερῶν λεπτομερῶς,

ἀρκεῖ νὰ εἴπω ὅτι ὑπέστημεν συνεχῆ βάσανον καὶ μόχθους. Πέριξ τὸ ἕλος ἠπλοῦτο εἰς μεγάλην ἀπόστασιν καὶ ἂν δὲν ἐπάθαμεν ἐκ πυρετοῦ τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν κινίνην, ἣν ἐλαβάνομεν καθ' ἑκάστην χάριν προφυλάξεως καὶ εἰς τὴν συνεχῆ ἐργασίαν. Τὴν τρίτην ἡμέραν ἀπὸ τῆς ἐν τῇ διώρυγι εἰσόδου μας εἴδομεν μακρόθεν λόφον περικαλυπτόμενον ὑπὸ τῶν ἀναθρωσκόντων ἀτμῶν ἐκ τοῦ ἕλους· κατὰ δὲ τὴν ἑσπέραν τῆς τετάρτης ἡμέρας εὑρέθημεν εἰς τριάκοντα μιλίων ἀπ' αὐτοῦ ἀπόστασιν. Ἀλλ' ἤδη εἴμεθα πλέον ἐξηντλημένοι καὶ οὐδὲν ἄλλο ἠδυνάμεθα νὰ πράξωμεν ἢ νὰ ἐξαπλωθῶμεν καὶ νὰ ἀποθάνωμεν ἐν μέσῳ τῆς φοβερᾶς ἐρημίας τοῦ ἕλους. Πόσην μετεμέλειαν ἠσθανόμην, ὅτε κατεκλίθην ἵνα κοιμηθῶ, διότι ἔλαβον μέρος εἰς τοιαύτην πορείαν, ἥτις θὰ κατέληγε, κατὰ τὴν γνώμην μου, εἰς τὴν ἀπώλειαν ἁπάντων ἡμῶν. Μετὰ δύο μῆνας θὰ εὑρίσκετο εἰσέτι ἐκεῖ ἡ ἄκατος καὶ ἐν αὐτῇ οἱ σκελετοί μας κεκαλυμμένοι ὑπὸ βρύων. Φεῦ! τοιαύτη ἐμπρέπει τύχη εἰς τοὺς ἀπερχομένους ἐκ τῆς πατρίδος των, ἵνα τρέξωσιν ὄπισθεν χιμαιρῶν καὶ ἵνα ἐξερευνήσωσι τὰ μυστήρια τῆς φύσεως.

Μὲ κατέλαβεν ὁ ὕπνος καὶ ἤρχισα νὰ ὀνειρεύωμαι, ὅτι τὰ κρανία μας ἀνεκινοῦντο ὑπὸ τοῦ ἐν τῇ ἀκάτῳ ὕδατος καὶ τὸ κρανίον μου προσεκρούετο κατὰ τοῦ κρανίου τοῦ Μωάμεθ, μέχρις οὗ ἐκεῖνο στὰν ἐπὶ τοῦ καθίσματος τῆς ἀκάτου μὲ ἐθεώρησεν ἀγρίως διὰ τῶν ὀπῶν του καὶ κατηράσθη τὸ κρανίον ἐμοῦ, τοῦ ἀθλίου ἀπίστου, ὅπερ ἐτάραττε τὴν ἀνάπαυσίν του.

Ἠνέῳξα τοὺς ὀφθαλμοὺς περίτρομος ἐκ τοῦ ὀνείρου καὶ εἶδον ἕτερόν τι, ὅπερ δὲν ἦτο ὄναρ. Δύο ἄγριοι ὀφθαλμοὶ μὲ ἠτένιζον ἐν μέσῳ τῆς ἀχλύος. Ἠγέρθην μετὰ κόπου καὶ ἐξέβαλον ὀξείας κραυγὰς μέχρις οὗ ἀφύπνισα καὶ τοὺς ἄλλους, οἵτινες ἀνεπήδησαν καὶ ἔστησαν ταλαντευόμενοι ἐκ τοῦ φόβου καὶ τῆς ζάλης τοῦ ὕπνου. Αἴφνης ἐξήστραψέ τι καὶ ἠσθάνθην τὴν ψυχρὰν αἰχμὴν δόρατος ἐπὶ τοῦ τραχήλου μου καὶ εἶδον ἄλλας αἰχμὰς προτεταμένας ὄπισθεν αὐτῆς.

— Μὴ κινηθῆτε! εἶπε φωνή τις Ἀραβιστί, ἢ εἰς γλῶσσαν πολὺ ὁμοιάζουσαν τὴν Ἀραβικήν. Τίνες εἶσθε ὑμεῖς, οἵτινες ἔρχεσθε ἐνταῦθα νηχόμενοι ἐπὶ τοῦ ὕδατος; Ὁμιλήσατε ἢ ἀποθνήσκετε. Καὶ ὁ χάλυψ ἐπιέσθη ἐπὶ τοῦ λάρυγγός μου καὶ μὲ ἔκαμε νὰ φρίξω.

—Εἴμεθα ὁδοιπόροι καὶ ἤλθομεν ἐνταῦθα κατὰ τύχην, ἀπήντησα εἰς καθαρὰν Ἀραβικήν, ἥτις φαίνεται ὅτι ἦτο καταληπτή, καθ' ὅσον ὁ ἄνθωπος ἐστράφη καὶ ἀποτινόμενος πρὸς ὑψηλὴν μορφὴν ἱσταμένην ὄπισθεν εἶπεν:

— Πάτερ, νὰ τοὺς σφάξωμεν;

— Τί ὄψιν ἔχουν οἱ ἄνθρωποι; ἠρώτησεν ἡ φωνὴ διὰ βαρέως τόνου.

— Ἡ ὄψις των εἶνε λευκή.

— Μὴ τοὺς σφάζετε! Πρὸ τεσσάρων ἡμερῶν μοῦ παρήγγειλεν *Ἐκείνη, ἥτις πρέπει νὰ ὑπακούηται*, λέγουσα: «Λευκοὶ ἄνθρωποι ἔρχονται. Μὴ τοὺς φονεύσητε, ἀλλὰ φέρετε αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν *ἐκείνης, ἥτις πρέπει νὰ ὑπακούηται*, καὶ φέρετε μετ' αὐτῶν καὶ τὰς ἀποσκευάς των.

— Ἐλθέ, εἶπεν ὁ ἄνθρωπος κατά τι ὁδηγῶν με καὶ κατά τι σύρων με ἔξω τῆς ἀκάτου.

Ἐνῷ δ' οὗτος ἔσυρεν ἐμὲ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, εἶδον ὅτι ἄλλοι ἔσυρον τοὺς συντρόφους μου.

Ἐπὶ τῆς ὄχθης ἵστατο πεντηκοντὰς ἀνδρῶν, οἵτινες ἐφ' ὅσον μοὶ ἐπέτρεπεν ἡ ἀχλὺς νὰ διακρίνω, ἦσαν ὑψηλοὶ ἀναστήματος, ὄχι πολὺ μέλανες, ὡπλισμένοι διὰ δοράτων καὶ γυμνοὶ καθ' ὅλον τὸ σῶμα, ἐκτὸς τῆς γαστρὸς ἣν εἶχον κεκαλυμμένην διὰ δέρματος λεοπαρδάλεως δεδεμένου περὶ τὴν ὀσφύν. Μετ' ὀλίγον ὁ Λέων καὶ ὁ Ἰὼβ ὁδηγήθησαν πλησίον μου.

— Τί τρέχει πάλιν; ἠρώτησεν ὁ Λέων τρίβων τοὺς ὀφθαλμούς του.

—Ἄ, Χριστέ μου! τὴν ἔχομεν ἄσχημα. Παρετήρησεν ὁ Ἰώβ.

Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ἐγένετο θόρυβος καὶ ὁ Μωάμεθ ἦλθε καὶ ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας μας, καταδιωκόμενος ὑπὸ ἀμαυροῦ σχήματος κρατοῦντος ὑψωμένον δόρυ.

— Ἀλλάχ! ἀλλάχ! ὠλόλυζεν ὁ Μωάμεθ, βλέπων ὅτι οὐδὲν εἶχε νὰ ἐλπίζῃ παρὰ τῶν ἀνθρώπων. Ἀλλάχ! σῶσέ με, σῶσέ με!

— Πάτερ, εἶνε μαῦρος, εἶπε φωνή τις. Τί εἶπεν *ἐκείνη ἥτις πρέπει νὰ ὑπακούηται* περὶ τῶν μαύρων;

— Δὲν εἶπε τίποτε. Ἀλλὰ μὴ τὸν σφάξετε. Ἐλθὲ ἐδῶ, υἱέ μου.

Ὁ ἄνθρωπος ἐπλησίασε καὶ τὴν μέλαιναν μορφὴν κλίνων πρὸς τὰ πρόσω, ἐψιθύρισέ τι.

— Ναί, ναί, εἶπεν ὁ ἄλλος καὶ ἐπλατάγισε τὴν γλῶσσάν του.

— Εἶνε αὐτοῦ οἱ τρεῖς λευκοὶ ἄνδρες; ἠρώτησεν ἡ μορφή.

— Ναί, εἶνε.

— Τότε φέρετε ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον προητοιμάσθη δι' αὐτούς, καὶ οἱ ἄνδρες μας ἂς λάβουν ἐκ τοῦ πράγματος, τὸ ὁποῖον πλέει, ὅσα δύνανται νὰ μετακομίσωσιν.

Μόλις ἐλάλησεν ἡ μορφὴ καὶ ἄνδρες φέροντες φορεῖα ἐπλησίασαν καὶ μᾶς εἶπον νὰ εἰσέλθωμεν ἐν αὐτοῖς. Τέσσαρες ἔφερον ἕκαστον φορεῖον καὶ δύο τὸ ἠκολούθουν, ὅπως μεταλλάξωσιν.

— Ὁπωσδήποτε εἶνε εὐτύχημα, εἶπεν ὁ Λέων, ὅτι εὕρομεν ἀνθρώπους νὰ μᾶς φέρωσιν, ἀφοῦ ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἐδέησε νὰ φερώμεθα μόνοι.

Ὁ Λέων ἐλάμβανε τὰ πράγματα ὑπὸ ἀστείαν ἔποψιν. Ἦτο ἀνάγκη!..... Ἀφοῦ οἱ λοιποὶ εἰσῆλθον εἰς τὰ φορεῖά των, εἰσῆλθον καὶ ἐγὼ εἰς τὸ ἰδικόν μου, ὅπερ τῇ ἀληθείᾳ ἦτο ἀνοπαυτικώτατον. Ἅμα τούτῳ, οἱ φορεῖς ἤρξαντο νὰ τρέχωσι συνοδεύοντες τὰ βήματά των διὰ μονοτόνου ᾄσματος. Ἐπὶ πλέον τῆς ἡμισείας ὥρας ἔστην ἀναπολῶν τὰ συμβάντα μας καὶ ἀπορῶν, ἂν συνέπιπτέ ποτε νὰ τὰ διηγηθῶ εἰς τοὺς σχολαστικοὺς ἐν Κανταβριγίᾳ συναδέλφους μου, τί θὰ ἐνόμιζον. Οὕτως ἐξηκολούθησα νὰ σκέπτωμαι καὶ ν' ἀπορῶ μέχρις οὗ ἀπεκοιμήθην καὶ ἐλησμόνησα τὰ πάντα. Ἐκοιμήθην ἐπὶ ἑπτὰ ἢ ὀκτὼ ὥρας, διότι ὅταν ἀφυπνίσθην ὁ ἥλιος ἦτο πολὺ ὑψηλά. Καὶ πῶς νὰ μὴ κοιμηθῶ, ἀφοῦ ἦτο ἡ πρώτη ἑσπέρα ἀπὸ τοῦ ναυαγίου μας, καθ' ἣν ἀπελάμβανον ἀληθοῦς ἀναπαύσεως.

Ἐξηκολουθοῦμεν νὰ πορευώμεθα μετὰ ταχύτητος τεσσάρων μιλίων τὴν ὥραν. Προβαλὼν τὴν κεφαλήν μου ἐκ τῆς θυρίδος τοῦ φορείου παρετήρησα μετὰ πολλῆς μου εὐχαριστήσεως, ὅτι εἴχομεν διέλθει τὰ ἕλη καὶ ἐφερόμεθα διὰ καταπρασίνων λειμώνων πρὸς κωνοειδῆ λόφον. Δὲν γινώσκω ἂν ὁ λόφος οὗτος ἦτο ὁ αὐτός, ὃν εἴχομεν ἴδει ἐκ τῆς διώρυγος, διότι οἱ ἄνθρωποι τῆς χώρας ταύτης δὲν ἠθέλησάν ποτε νὰ μᾶς τὸ εἴπωσιν, ὄντες ἥκιστα ὁμιλητικοί. Κατόπιν ἔστρεψα τὸ βλέμμα πρὸς τοὺς φέροντάς μας ἀνθρώπους. Ἦσαν εὔρωστοι, ἀρίστης κατασκευῆς· ἦσαν ὑψηλοὶ καὶ ὑποκίτρινοι τὴν ὄψιν· ὡμοίαζον δὲ κατὰ πολὺ πρὸς τοὺς Σομαλίους τῆς ἀνατολικῆς Ἀφρικῆς μὲ μόνην τὴν διαφοράν, ὅτι ἀντὶ οὔλων τριχῶν εἶχον κόμην, ἧς οἱ μακροὶ πλόκαμοι ἐχύνοντο ἐπὶ τῶν ὤμων των. Οἱ χαρακτῆρές των ἦσαν ἀέτιοι καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὡραῖοι, οἱ δὲ ὀδόντες των κανονικοὶ καὶ λευκότατοι. Ἀλλὰ παρ' ἅπασαν αὐτῶν τὴν καλλονὴν αἱ μορφαί των ἦσαν ἀπαίσιαι· ποτὲ δὲν εἶδον ἀπαισιωτέρας. Ἦτο ἐγκεχαραγμένη ἐπ' αὐτῶν ἡ ἔκφρασις ψυχρᾶς καὶ ἀγρίας σκληρότητος, ἥτις μὲ ἐτάραξε καθ' ὑπερβολήν.

Οὐδέποτε ἐμειδίων. Ἐνίοτε ἤδον τὸ μονότονον ᾆσμά των, ἀλλ' ὅταν δὲν ἔψαλλον ἐβυθίζοντο εἰς ἐντελῆ σιγήν! Μειδίαμα δὲν ἤρχετο ἵνα ἐξιλαρύνῃ τὰς ζοφώδεις καὶ πονηρὰς μορφάς των. Εἰς τίνα φυλὴν ἀνῆκον οἱ ἄνθρωποι οὗτοι; Ἡ γλῶσσά των ἦτο παρεφθαρμένη Ἀραβική, καὶ ὅμως δὲν ἦσαν Ἄραβες. Περὶ τούτου εἶμαι βεβαιότατος. Δὲν γινώσκω τὸν λόγον, ἀλλ' αἱ μορφαί των μοὶ ἐνέπνευσαν φόβον.

Ἐνῷ ἐξηκολούθουν νὰ σκέπτωμαι, ἕτερον φορεῖον ἦλθε παραπλεύρως τοῦ ἰδικοῦ μου. Ἐν κύτῳ ἐκάθητο γέρων περιβεβλημένος λευκὴν ἐσθῆτα ἐκ χονδροῦ λινοῦ. Ὑπέθεσα ὀρθῶς ὅτι ἦτο ἡ μορφὴ τῆς παρελθούσης νυκτός, ἣν ἀπεκάλουν *πατέρα*. Ἔφερε μακρὰν γενειάδα φθίνουσαν κάτωθεν τῆς ὀσφύος του, ἡ ρίς του ἦτο ἀέτιος καὶ οἱ ὀφθαλμοί του ἔλαμπον ὡς ὀφθαλμοὶ ὄφεως, ἐνῷ τὸ σύνολόν του προεδίδε σαρδωνικὴν εὐθυμίαν, ἣν ἀδυνατῶ νὰ περιγράψω.

— Εἶσαι ἔξυπνος, ξένε; ἠρώτησε διὰ βαρείας πλὴν ταπεινῆς φωνῆς.

— Βεβαίως, πάτερ μου, ἀπεκρίθην προσηνῶς. Διότι ἐσκέφθην ὅτι ἦτο ἀνάγκη νὰ κολακεύσω τὸν γέροντα τοῦτον *Μαμωνᾶν τῆς Ἀδικίας*.

Ἐθώπευσε τὸ γένειόν του καὶ ἐμειδίασεν εὐαρέστως.

— Ἀπὸ οἱανδήποτε χώραν καὶ ἂν ἔρχεσαι, εἶπε (καὶ φαίνεται ὅτι ἔρχεσαι ἐκ χώρας ἐν ᾗ λαλοῦσιν ὀλίγον τὴν γλῶσσάν μας), ἐν αὐτῇ οἱ ἄνθρωποι διδάσκουσι τὰ τέκνα των καλοὺς τρόπους, ξένε υἱέ μου. Καὶ ἤδη, τί ἦλθες νὰ πράξῃς ἐν τῇ γῇ ταύτῃ, ἐφ' ἧς ἀπὸ κτίσεως κόσμου σχεδὸν δὲν ἐπάτησε ξένου ποῦς; Σὺ καὶ οἱ περὶ σὲ ἐβαρύνθητε τὴν ζωήν;

—Ἤλθομεν νὰ ἀνακαλύψωμεν νέα πράγ-

ματα, ἀπεκρίθην θαρραλέως. Ἐβαρύνθημεν τὰ παλαιά. Ἐρχόμεθα ἐκ τῆς θαλάσσης ἵνα μάθωμεν ὅσα ἀγνοοῦμεν. Ἀνήκομεν εἰς γενναίαν φυλήν, ἥτις δὲν φοβεῖται τὸν θάνατον, σεβαστέ μου πάτερ. Ἀρκεῖ νὰ μάθωμεν νέον τι πρὶν ἀποθάνωμεν καὶ ὁ θάνατος εἶνε μηδέν.

— Οὔμ!... εἶπεν ὁ γέρων, ἴσως εἶνε ἀληθές! Εἶνε ἀπρεπὲς νὰ ἀντιλέγῃ τις, ἄλλως θὰ σοὶ ἔλεγα ὅτι ψεύδεσαι, υἱέ μου! Ἐν τούτοις, ἐλπίζω ὅτι *ἐκείνη ἥτις πρέπει νὰ ὑπακούηται* θὰ δυνηθῇ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν ἐπιθυμίαν σου ταύτην.

— Τίς εἶνε *ἐκείνη ἥτις πρέπει νὰ ὑπακούηται*; Ἠρώτησα περιέργως.

Ὁ γέρων προσέβλεψε τοὺς φορεῖς καὶ κατόπιν ἀπεκρίθη, μὲ μειδίαμα εἰς τὰ χείλη ὅπερ ἐπάγωσε τὸ αἷμά μου.

— Θὰ μάθῃς πολλά, υἱέ μου, ἂν ἐκείνη εὐδοκήσῃ νὰ σὲ ἴδῃ ἐν τῷ σώματι.

— Ἐν τῷ σώματι; ἠρώτησα. Τί θέλει ὁ *πατήρ* μου νὰ εἴπῃ;

Ἀλλ' ὁ γέρων ἐγέλασεν φρικωδῶς καὶ δὲν ἀπεκρίθη.

— Πῶς ὀνομάζεται ὁ λαὸς τοῦ *πατρός μου*;

— Ὁ λαός μου καλεῖται *Ἀμαχάγγερος* (λαὸς τῶν πετρῶν).

— Καὶ ἐπιτρέπεται εἰς τὸν υἱόν σου νὰ σὲ ἐρωτήσῃ τὸ ὄνομα τοῦ *πατρός* του.

— Τὸ ὄνομά μου εἶνε Βιλλαλῆς.

— Ποῦ βαίνομεν, *πάτερ* μου;

— Θὰ τὸ μάθῃς βραδύτερον.

Καὶ εἰς ἓν νεῦμά του οἱ φορεῖς του ἤρξαντο νὰ τρέχωσι μέχρις οὗ ἔφθασαν τὸ φορεῖον ἐν ᾧ ὁ Ἰὼβ ἀνεπαύετο ἔχων τὴν μίαν κνήμην κρεμαμένην ἔξω. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ὅμως δὲν ἠδυνήθη νὰ μάθῃ πολλὰ πράγματα παρὰ τοῦ Ἰὼβ διότι μετ' ὀλίγον οἱ φορεῖς του ἔτρεχον αὐτὸν πρὸς τὸ φορεῖον τοῦ Λέοντος.

Ἐπειδὴ οὐδὲν νέον συνέβη ἵνα ταράξῃ τὴν ἡσυχίαν μου ἀπεκοιμήθην καὶ πάλιν. Ἤμην κατάκοπος ὡς ἐκ τῶν κακουχιῶν. Ὅταν ἐξύπνησα διηρχόμεθα πετρώδη στενὰ σχηματισθέντα ὑπὸ λάβας ἐν μέσῳ ἀποκρήμνων βράχων, ἐφ' ὧν ἐφύοντο ὡραῖα δένδρα καὶ ἀνθοστόλιστοι θάμνοι.

Μετ' ὀλίγον ὡραῖον θέαμα ἐξετυλίχθη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου. Ἐνώπιόν μου εὑρίσκετο εὐρεῖα καταπρασίνη λεκάνη, ἐκτάσεως ἕως ἓξ μιλίων καὶ σχήματος Ρωμαϊκοῦ ἀμφιθεάτρου. Τὰ πλάγια τῆς λεκάνης ταύτης ἦσαν πετρώδη καὶ κεκαλυμμένα ὑπὸ θάμνων ἀλλὰ τὸ μέσον ἦτο πλούσιος λειμὼν κεκοσμημένος τῇδε κἀκεῖσε διὰ μεγαλοπρεπῶν δένδρων ἀρδευομένων ὑπὸ ἑλικοειδῶν ρυακίων. Αἶγες καὶ κτήνη ἔβοσκον ἐπὶ τοῦ λειμῶνος τούτου πλὴν ὄχι πρόβατα. Κατ' ἀρχὰς δὲν ἠννόησα τί ἦτο τὸ ἀλλόκοτον τοῦτο τοπίον, ἀλλὰ κατόπιν συνεπέρανα ὅτι ἦτο ἐσβεσμένος κρατὴρ ὑφαιστείου, ὅστις πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων εἶχε μεταβληθῇ εἰς λίμνην καὶ ὕστερον ἀπεξηράνθη κατ' ἀνεξήγητον τρόπον. Ὡς δὲ θὰ λάβω ἀφορμὴν νὰ ἐξηγήσω βραδύτερον τὸ συμπέρασμά μου ἦτο ὀρθόν. Πλὴν τὸ περίεργον ἦτο ὅτι καίτοι ἔβλεπον ἀνθρώπους κινουμένους πανταχοῦ δὲν ἐφαίνοντο οὐδαμοῦ οἰκήματα. Ποῦ κατῴκουν; Ἀλλ' ἡ ἀπορία μου αὕτη ἐλύθη ἐντὸς ὀλίγου. Στραφέντες οἱ φορεῖς πρὸς τὸ ἀριστερὸν πλάγιον τῆς λεκάνης προὐχώρησαν ἐπὶ ἥμισυ εἰσέτι μίλιον καὶ ἔστησαν. Ἰδὼν ὅτι ὁ θετὸς πατήρ μου Βιλλαλῆς ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ φορείου του ἐξῆλθον καὶ ἐγώ. Τὸ αὐτὸ ἔπραξε καὶ ὁ Λέων καὶ ὁ Ἰώβ. Τὸ πρῶτον πρᾶγμα ὅπερ παρετήρησα ἦτο ὁ δυστυχὴς Μωάμεθ, ὅστις ἔκειτο ἀσθμαίνων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ὡς φαίνεται ἠναγκάσθη νὰ βαδίζῃ καθ' ἅπασαν τὴν διάρκειαν τῆς πορείας μὴ ὑπάρχοντος φορείου δι' αὐτὸν καὶ ὢν ἐξηντλημένος ἐκ τῶν καμάτων τῶν προλαβουσῶν ἡμερῶν, ἔφθασεν εἰς τὸ μὴ περαιτέρω τῆς ἐξαντλήσεως.

Ἡ θέσις ἐν ᾗ ἔστημεν ἦτο εὐρεῖα πλατεῖα κειμένη ἔμπροσθεν μεγάλου σπηλαίου καὶ ἐπ' αὐτῆς εὕρομεν ἐν σωρῷ ἁπάσας τὰς προμηθείας, ἃς εἴχομεν ἐν τῇ ἀκάτῳ μας ὁμοῦ μετὰ τοῦ ἱστίου της. Πέριξ τοῦ σπηλαίου ἵσταντο πολλοὶ ἄνδρες ὅμοιοι τῶν συνοδευσάντων μας, ἅπαντες ρωμαλέοι, εὐειδεῖς καὶ μὴ φέροντες οὐδὲν ἄλλο ἔνδυμα πλὴν τοῦ δέρματος τῆς λεοπαρδάλεως, ἀλλὰ διαφέροντες τὴν ὄψιν διότι ἄλλοι μὲν ἦσαν μέλανες, ὡς ὁ Μωάμεθ, ἄλλοι δὲ χαλκόχροες ὡς οἱ Σῖναι.

Ὑπῆρχον καὶ γυναῖκες, ἀλλ' αὗται ἀντὶ δέρματος λεοπαρδάλεως, ἔφερον κατειργασμένον δέρμα ἐρυθρᾶς δορκάδος ἀκριβῶς εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, ὅπου καὶ οἱ ἄνδρες. Ἐν συνόλῳ ἦσαν εὐειδεῖς. Εἶχον μεγάλους μέλανας ὀφθαλμούς, καὶ δασεῖαν μακρὰν καὶ οὔλην κόμην φαιοῦ χρώματος. Τινὲς ἐξ αὐτῶν ἔφερον ὑποκίτρινον φόρεμα, ὡς τὸ τοῦ Βιλλαλῆ, ἀλλὰ τοῦτο ἦτο σημεῖον τῆς κοινωνικῆς αὐτῶν τάξεως μᾶλλον ἢ ἔνδυμα. Κατὰ τὰ λοιπὰ αἱ μορφαί των δὲν ἦσαν τόσον ἀπαίσιαι, ὅσον αἱ τῶν ἀνδρῶν καὶ αὗται ἐμειδίων ἐνίοτε. Ἅμα ἐπεζεύσαμεν μᾶς περιεκύκλωσαν καὶ μᾶς ἐθεώρουν μετ' ἀπαθοῦς περιεργείας. Ἡ ἑλληνικὴ μορφὴ τοῦ Λέοντος φαίνεται, ὅτι ταῖς ἐνεποίησεν, εὐάρεστον ἐντύπωσιν· ὅταν δ' οὗτος ἐξέβαλε τὸν πῖλόν του καὶ τὰς ἐχαιρέτισε προσηνῶς ἠκούσθη παρατεταμένος ψιθυρισμὸς θαυμασμοῦ μεταξύ των. Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν περιωρίσθη ἕως ἐκεῖ, διότι ἡ εὐειδεστέρα τῶν γυναικῶν προχωρήσασα ἠρέμα καὶ μετὰ χάριτος ἔθεσε τολμηρῶς τὸν βραχίονα περὶ τὸν τράχηλόν του καὶ τὸν ἐφίλησεν ἐπὶ τῶν χειλέων.

Ἐγὼ ἐφοβήθην μὴ τὸν ἴδω διαπερώμενον ἀμέσως ὑπὸ δόρατος, ὁ δὲ Ἰὼβ ἠρκέσθη ν' ἀνακράξῃ:

— Τὴν ἀδιάντροπον!

Ἀλλ' ὁ Λέων δὲν ἐταράχθη ποσῶς. Ἔλαβεν ἀφελέστατα τὴν κόρην εἰς τὰς ἀγκάλας του καὶ τῇ ἀνταπέδωκε τὸν ἀσπασμόν. Εἶτα ἀποτεινόμενος πρὸς ἡμᾶς εἶπε:

— Φαίνεται ὅτι τηροῦσιν ἐνταῦθα τὰ ἀρχαῖα ἔθιμα τῶν πρώτων χριστιανῶν.

Ἔτρεμον ἐκ φόβου, ἀλλὰ πρὸς μεγάλην μου ἔκπληξιν ἐκτὸς ὀλίγων, αἵτινες ἔδειξαν σημεῖα ἀγανακτήσεως, αἱ λοιπαὶ γυναῖκες καὶ ἅπαντες οἱ ἄνδρες ἐμειδίασαν εὐαρέστως. Ὡς ἔμαθον κατόπιν, οἱ νόμοι τοῦ λαοῦ τούτου εἶνε ἐκ διαμέτρου ἀντίθετοι πρὸς τοὺς νόμους τῶν λοιπῶν ἀγρίων κατοίκων τῆς γῆς. Αἱ γυναῖκες παρὰ τοῖς Ἀμαχαγγέροις εἶνε ὄχι μόνον ἴσαι τῶν ἀνδρῶν, ἀλλὰ δὲν συνδέονται μετ' αὐτῶν δι' οὐδενὸς δεσμοῦ. Αἱ μητέρες εἶνε οἱ μόνοι πρόγονοι, οὓς ἀναγνωρίζουσι· δὲν δίδουσι δὲ οὐδεμίαν προσοχὴν εἰς τοὺς πατέρας, καὶ ἀκόμη ὅταν τοὺς γνωρίζουσι. Πατὴρ παρ' αὐτοῖς εἶνε ὁ ἀρχηγὸς πάσης φυλῆς ἢ ὡς καλοῦσιν αὐτὰς οἰκογενείας, ὡς λόγου χάριν ὁ Βιλλαλῆς ἦτο ὁ ἀρχηγὸς φυλῆς ἀπαρτιζομένης ἐξ ἐννέα χιλιάδων ἀτόμων. Ὅταν ἡ γυνὴ αἰσθάνεται ἔρωτα πρός τινα ἄνδρα ἤρχετο δημοσίᾳ πρὸς αὐτὸν καὶ τὸν ἠσπάζετο, ὡς εἶχε πράξει ἡ νεᾶνις, περὶ ἧς ἐλαλήσαμεν ἀνωτέρω, καὶ ἥτις ἐκαλεῖτο Οὐστάνη. Ἂν ὁ ἀνὴρ τὴν ἠσπάζετο ἐπίσης, ἦτο σημεῖον, ὅτι τὴν ἐδέχετο καὶ ἔκτοτε συνέζων μέχρις οὗ ὁ εἷς τῶν δύο συζύγων ἐβαρύνετο τὸν ἄλλον. Καὶ ὅμως ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω, ὅτι αἱ γυναῖκες ἤλλασσον πολὺ σπανιώτερον τῶν ἡμετέρων τοὺς συζύγους των. Οὔτε συνέβαινον ἔριδες μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν, ὅταν τοὺς ἄφινον αἱ γυναῖκές των χάριν ἄλλων. Τὸ ὑπέμενον μετὰ τῆς αὐτῆς ἀπαθείας, μεθ' ἧς καὶ ἡμεῖς ὑπομένομεν τοὺς φόρους, ἢ τοὺς περὶ γάμου νόμους μας: .... Ὡς πρᾶγμα τεῖνον πρὸς τὴν εὐημερίαν τοῦ συνόλου τῆς κοινωνίας καίτοι πολλάκις δυσαρεστοῦν τὴν μονάδα τοῦ ἀτόμου.

Εἶνε ἀξιοσημείωτος ἡ διαφορὰ τῶν ἐθίμων τῶν διαφόρων λαῶν, ὅσον ἀφορᾷ τὸν γάμον. Ὅ,τι θεωρεῖται ἀνήθικον παρὰ τοῖς μέν, θεωρεῖται ἠθικὸν καὶ καλὸν παρὰ τοῖς δέ. Ἐν τούτοις, ἀφοῦ παρὰ τοῖς πεπολιτισμένοις λαοῖς φαίνεται, ὅτι σύμπασα ἡ ἠθικὴ ἔγκειται ἐν τοῖς τύποις, δὲν ἔχομεν νὰ ἀντιτάξωμεν οὐδὲν εἰς τὸν τρόπον, καθ' ὃν τελεῖται ὁ γάμος παρὰ τοῖς Ἀμαχαγγέροις καθ' ὅσον εἰς τοὺς τύπους τῆς στέψεως, οἵτινες καλύπτουσι πολλὰ πράγματα παρ' ἡμῖν, ἔχουσι καὶ οὗτοι ν' ἀντιτάξωσι τὸν ἰδικόν των τύπον τοῦ φιλήματος, δι' οὗ τελεῖται ὁ γάμος των.

(Ἕπεται συνέχεια)

ΨΗΦΙΔΩΤΟΝ

(Ἐκ τῆς συλλογῆς Θ. Ἀμίρου)

Οἱ ἰατροὶ προσπαθοῦσι νὰ καταστρέψωσι τὴν ὑγείαν, ἵνα μὴ καταστραφῶσιν ὑπ' αὐτῆς.

Em. Julliard.

Ὁ οἶκτος εἶνε ἡ ἐλεημοσύνη, ἣν δίδει τις εἰς τοὺς ἐνόχους.

Γ. Σάνδη.

Ὁ φρόνιμος σκέπτεται τόσον πολύ, ὥστε δὲν ἔχει τὸν καιρὸν νὰ ὁμιλῇ. Ὁ μωρὸς ὁμιλεῖ τόσον πολύ, ὥστε δὲν ἔχει τὸν καιρὸν νὰ σκέπτηται.

Α.

Τὸν βουλόμενον ὁδηγεῖ ἡ εἱμαρμένη· τὸν μὴ βουλόμενον σύρει.

Β

Εὐφυὴς ἄνθρωπος δύναται νὰ εἴπῃ μωρίας. Δι' αὐτὸν εἶνε δικαίωμα· δι' ἕνα μωρὸν εἶνε καθῆκον.

Ρ.

Ἄνευ κεφαλῆς σᾶς ἐκτιμῶσι περισσότερον ἢ ἄνευ πίλου.

W.

ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΕΓΧΩΡΙΑ

Ὁ βασιλόπαις Γεώργιος ἔφθασεν εἰς Νέαν Ὑόρκην.— Ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀντιπολιτεύσεως κ. Τρικούπης ἐκ Βελιγραδίου μετέβη εἰς Σόφιαν, ὅπου ἔτυχεν ἐπίσης ἐνθουσιώδους ὑποδοχῆς. Ἐκεῖθεν δὲ ἀνεχώρησεν εἰς τὰ λουτρὰ τοῦ Μαριενβάδ. — Ἡ σύγκλητος τοῦ Πανεπιστημίου ἐψήφισε χιλίας δραχμὰς διὰ τὴν γραφὴν τῶν εἰκόνων τῶν ἀποβιωσάντων καθηγητῶν Πέτρου καὶ Κωνσταντίνου Παπαρρηγοπούλου. — Τὴν παρελθοῦσαν Τετάρτην ἐτελέσθη ἐν τῷ Παρθεναγωγείῳ Χὶλλ ἡ ἑορτὴ τῆς ἑξηκοστῆς ἐπετείου ἀπὸ τῆς θεμελιώσεως τοῦ Παρθεναγωγείου ὑπὸ τῶν ἀοιδίμων ἱδρυτῶν αὐτῆς Ἰωάννου καὶ Φανῆς Χίλλ.—Τὴν παρελθοῦσαν Τετάρτην ἐγένετο ἐν τῷ καταστήματι τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης ἡ ἐκκύβευσις τοῦ λαχείου τῶν ὁμολογιῶν τῶν 60 ἑκατομυρ. φράγκων. Ἔλαχον δὲ οἱ ἑξῆς κατὰ σειρὰν ἀριθμοί, 80.111, 96.803, 21.794, 91.944, 29.917, 76.719, 116 061. 95.862, 24.419. Ὁ πρῶτος ἀριθμὸς κερδίζει 100,000 δραχ. ὁ δεύτερος 10000, οἱ δύο ἑπόμενοι 2,500 καὶ οἱ λοιποὶ 1.000. – Τὴν προσεχῆ Δευτέραν θὰ γίνωσιν ἐν Μύλοις ἐνώπιον τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ πρωθυπουργοῦ τὰ ἐγκαίνια τοῦ μέχρι Τριπόλεως σιδηροδρόμου.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΑ

Ὁ αὐτοκράτωρ καὶ ἡ αὐτοκράτειρα τῆς Γερμανίας ἀφίκοντο εἰς Ἀμστελόδαμον. — Ἡ ἀνάρρωσις τοῦ κ. Γλάδστωνος βαίνει αἰσίως. — Ὁ ὑπουργὸς Βελπεροχάϊμπ συνηγόρησεν ἐν τῇ Αὐστριακῇ Βουλῇ ὑπὲρ τῆς χρήσεως τῆς Γερμανικῆς γλώσσης ἐν τῇ στρατιωτικῇ ὑπηρεσίᾳ, προσθέσας ὅτι ἡ Γερμανικὴ εἶνε διὰ τὸν Αὐστρουγγρικὸν στρατὸν ὅ,τι ἡ Λατινικὴ διὰ τοὺς ἰατροὺς καὶ τοὺς δικηγόρους καὶ ἡ Γαλλικὴ διὰ τοὺς διπλωμάτας. —Ἡ γερουσία τῆς Ἀμερικανικῆς πολιτείας Ἰλλινοᾶ διὰ ψήφων 27 ἐναντίον 21 ἠρνήθη εἰς τὰς γυναῖκας τὸ ἐκλογικὸν δικαίωμα.—Κατ' εἰδήσεις ἐκ Κωνσταντινουπόλεως τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ἐκοινοποίησεν εἰς τὰς ἐφορείας τῶν ὀρθοδόξων σχολείων διαταγήν, ὅπως οἱ κατὰ τὰς τελετὰς τῶν ἐξετάσεων ἀπαγγελθησόμενοι ὑπὸ διαφόρων ἐφόρων καὶ διδασκάλων λόγοι ὑποβληθῶσι προηγουμένως εἰς τὴν ἐξέλεγξιν τοῦ ὑπουργείου. — Ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ἐν συνδιαλέξει μετὰ Γερμανῶν πολιτικῶν ἐδήλωσεν ὅτι ἡ τριπλῆ συμμαχία ἀνενεώθη δι' ἓξ ἔτη ἐπὶ πλέον. — Λέγεται ὅτι οἱ Νεστοριανοὶ ἀπετάθησαν πρὸς τὸν Πατριάρχην τῶν Χαλδαίων ἐπὶ τῷ σκοπῷ νὰ προσέλθωσιν εἰς τὸν Καθολικισμόν.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Ὁ διευθυντὴς τοῦ αὐτοκρατορικοῦ μουσείου Κωνσταντινουπόλεως Χαμδῆ βέης ἀσχολεῖται εἰς τὴν σύνταξιν βιβλίου περὶ τῶν ἐν τῷ μουσείῳ εὑρισκομένων κειμηλίων τῆς ἀρχαιότητος. Τὸ ἔργον θὰ ἐκδοθῇ εἰς φυλλάδια, ὧν τὸ πρῶτον δημοσιευθήσεται προσεχῶς, θὰ πραγματεύηται δὲ μόνον περὶ τῶν σαρκοφάγων τῶν ἀνακαλυφθέντων ἐν Σιδῶνι, ὧν θὰ περιέχῃ φωτογραφικὰς εἰκόνας, κυρίως τοῦ μεγάλου σαρκοφάγου, ὅστις ἐπωνομάσθη ὁ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου. — Ἐν Μεγαλουπόλει τῆς Πελοποννήσου χωρικοὶ ἀνασκάπτοντες ἔν τινι ἀγρῷ, ἐξέθαψαν ἠκρωτηριασμένα τινὰ ἀγάλματα καὶ διάφορα μάρμαρα. Ἡ ἁρμοδία ἀρχὴ μετεκόμισεν ἐκ τοῦ ἀγροῦ τὰ εὑρήματα καὶ παρεκώλυσε τὰς ἐν τῷ ἀγρῷ ἐργασίας τῶν ἰδιοκτητῶν.

ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ

Ἐκ Γοτίγκης ἀγγέλλεται ὁ θάνατος τοῦ Γουλιέλμου Ἐδουάρδου Βέβερ, ἐφευρέτου τοῦ τηλεγράφου. Ὁ Βέβερ ἐγεννήθη τῇ 24 Ὀκτωβρίου 1804 ἐν Βιρτεμβέργῃ καὶ τῷ 1833 συνέστησε μετὰ τοῦ Γάουτς τοὺς πρώτους ἠλεκτρομαγνητικοὺς τηλεγράφους.—Ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία ἐξετάσασα τὰς διὰ τὸ βραβεῖον τοῦ Ἰνστιτούτου ὑποβληθείσας αὐτῇ ὑποψηφιότητας ἀπεφάνθη ὁριστικῶς ὑπὲρ τῶν ἔργων τοῦ ἀποθανόντος συγγραφέως Fustel de Coulanges, μέλους τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἠθικοπολιτικῶν ἐπιστημῶν. Τὸ ἐκ 20,000 φρ. βραβεῖον θ' ἀποδοθῇ εἰς τὴν χήραν τοῦ συγγραφέως.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

ΑΝΕΚΔΟΤΑ—ΠΕΡΙΕΡΓΑ—ΠΟΙΚΙΛΑ

Ἡ ἐμπορία τῶν ἀνθέων εἶνε προϊὸν τῶν νεωτάτων χρόνων, προήχθη δὲ ταχέως εἰς τοσαύτην ἀκμήν, ὥστε σήμερον ἐν Εὐρώπῃ ἐξοδεύονται δι' ἄνθη πολλὰ ἑκατομμύρια φράγκων. Ἐν Ἀμερικῇ ἡ πολυτέλεια αὕτη προέβη εἰς τοσοῦτον βαθμόν, ὥστε οὐδεμίαν πλέον ἐντύπωσιν ἐνεποίει τὸ συνηθέστατον ἄκουσμα ὅτι ὁ δεῖνα ἢ ἡ δεῖνα πλούσιος Ἀμερικανὸς ἔδωκεν πολυτελέστατον γεῦμα, εἰς τὸ ὁποῖον μόνον ὁ δι' ἀνθέων στολισμὸς τῆς τραπέζης καὶ τῶν αἰθουσῶν ἐν μέσῳ τοῦ χειμῶνος ἐστοίχιζε τεσσαράκοντα ἢ πεντήκοντα ἢ ἑξήκοντα χιλιάδας φράγκων. Ἐν τῇ πολυτελείᾳ ταύτῃ οἱ Ἀμερικανοὶ ἑκατομμυριοῦχοι προσπαθοῦσι νὰ ὑπερακοντίσωσιν ἀλλήλους. Καὶ ἐν Γερμανίᾳ ἡ ἐμπορία τῶν ἀνθέων εἶνε σημαντικωτάτη. Πλησίον ἑκάστης μεγαλειτέρας πόλεως ὑπάρχουσι μεγάλα ἀνθοκομεῖα, ἔχοντα ἔκτασιν πολλῶν τετραγωνικῶν χιλιομέτρων. Ἀλλ' ἡ κατανάλωσις τῶν ἀνθέων ἐν Γερμανίᾳ ἔλαβε κατὰ τὰ τελευταῖα μάλιστα ἔτη τοσαύτας διαστάσεις, ὥστε ἡ ἐγχώριος παραγωγή, πρὸ πάντων κατὰ τὸν χειμῶνα, δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὴν ζήτησιν καὶ ἕνεκα τούτου ἐγένετο ἀναγκαία ἡ εἰσαγωγὴ ἀνθέων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἰδίᾳ δὲ ἐκ τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας, διατηρουμένων τόσον δροσερῶν καὶ εὐθαλῶν, ὥστε ἀδυνατεῖ τις νὰ πιστεύσῃ ὅτι τὰ ἄνθη ταῦτα ἐκόπησαν πρὸ τεσσάρων ἢ πέντε ἡμερῶν ἐν ξέναις, μεμακρυσμέναις χώραις. Τὸ κέντρον τοῦ ἐμπορίου τῶν φυσικῶν ἀνθέων ἐν Γερμανίᾳ, ὅσον ἀφορᾷ τὴν εἰσαγωγήν, εἶνε τὸ Βερολῖνον. Κατὰ τοὺς μῆνας τοῦ χειμῶνος, ἐν μόνῳ τῷ Βερολίνῳ ἐξοδεύονται διὰ φυσικὰ ἄνθη 10 ἕως 12 χιλιάδες μάρκων καθ' ἑκάστην ἡμέραν. Κατ' ἔτος δὲ τὸ ἐμπόριον τῶν φυσικῶν ἀνθέων ἐν Βερολίνῳ μὲν ὑπολογίζεται ἀνερχόμενον εἰς 4 ἕως 5 ἑκατομ. ἐν ὅλῃ δὲ τῇ Γερμανίᾳ εἰς 12 περίπου ἑκατομ. μάρκων.

*

Εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ ἀναγνωστηρίου τῆς γαλλικῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης ἐτέθη πίναξ, ἐφ' οὗ οἱ φοιτῶντες ἀναγράφουσιν ἐρωτήσεις καὶ ἀπορίας των ἐπιστημονικάς, εἰς ἃς πάλιν ἄλλοι εἰδότες ἀπαντῶσι συντόμως, παραπέμποντες τοὺς ἀποροῦντας εἰς βιβλία ἢ ὁρίζοντες αὐτοῖς συνέντευξιν πρὸς συζήτησιν τοῦ θέματος. Ἡ χρησιμοποίησις τοῦ πίνακος εἶνε μεγάλη, δικαιολογοῦσα τὴν καλὴν ἐπίνοιαν τῆς διευθύνσεως, ἥτις ἄλλως οὐδὲν μέρος λαμβάνει εἰς τὴν ἀνταλλαγὴν ταύτην γνωμῶν μεταξὺ τῶν οἰκείων τῇ Βιβλιοθήκῃ.

*

Ὁ κ. Κένυον, πρὸς ὃν ὀφείλομεν τὴν πρώτην ἔκδοσιν τοῦ περὶ τῆς Πολιτείας τῶν Ἀθηναίων ἀριστοτελικοῦ συντάγματος, ἐκφέρει μετ' ὀλίγον εἰς φῶς μικρὰν συλλογὴν ἀνεκδότων ποιητικῶν καὶ πολιτικῶν ἔργων, ἀναγομένων εἰς τοὺς κλασικοὺς τῆς Ἑλλάδος χρόνους. Κόσμημα καὶ ὄντως κειμήλιον τῆς συλλογῆς ταύτης εἶνε ἑπτὰ ποιήματα (ἕκαστον ἐξ 100 στίχων) τοῦ ἰαμβοποιοῦ Ἡρώδου, περὶ οὗ ὀλίγιστα γινώσκομεν, διότι οἱ φιλόλογοι ἐρίζουσι περὶ τοῦ χρόνου καθ' ὃν ἤκμασεν ὁ δόκιμος οὗτος ποιητής, καὶ οἱ μὲν θέλουσιν αὐτὸν σύγχρονον τοῦ Ἱππώνακτος, οἱ δὲ τοῦ Καλλιμάχου. Ἀλλ' ὁπωσδήποτε τοῦ Ἡρώδου τούτου τὰ ποιήματα, πεποιημένα ἐν τοῖς χωλιάμβοις οὓς ἐπενόησε πρῶτος ὁ Ἱππῶναξ, εἶνε πολλαχοῦ χαριέστατα καί, κατὰ τὴν δόξαν τοῦ Κένυον, ὁμοιάζουσι πρὸς «δραματικὰ εἰδύλλια», μεστὰ ἰαμβογραφικοῦ σθένους. Ἐκ τῶν ἄλλων τιμαλφημάτων τῆς εἰρημένης συλλογῆς ἀξία μνείας εἶνε δημηγορία τις, ἧς ἐλλείπει ὁ πρόλογος, σώζεται δὲ ἀλώβητος ὁ ἐπίλογος, καὶ ἥτις ἀπηγγέλθη ὑπὸ Ἀθηναίου ῥήτορος, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τοῦ Ὑπερείδου. Πρὸς τούτοις δέ, καί τινες ραψῳδίαι τῆς Ἰλιάδος τοῦ Ὁμήρου κατὰ τὸ κείμενον τῶν ἀλεξανδρινῶν γραμματικῶν, διότι ὁ πάπυρος, ἐφ' οὗ εἶνε ἀντιγεγραμμέναι, εἶνε παλαιότερος, ἀλλ' οὐχὶ μεταγενέστερος τοῦ πεντακοσιοστοῦ ἔτους ἀπὸ Χριστοῦ.

*

Ὁ πληθυσμὸς τοῦ ἐσωτερικοῦ ἤτοι τοῦ καθαυτὸ Λονδίνου εἶνε κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπογραφὴν 4,211,056, ὁ δὲ τοῦ ἐξωτερικοῦ 1,422,276 ἤτοι ἐν ὅλῳ 5,633,332 ψυχῶν. Ὁ τεράστιος οὗτος ἀριθμὸς εἶνε ἀνώτερος τοῦ ἀθροίσματος τῶν κατοίκων τῶν 27 μεγίστων ἐπαρχιακῶν τῆς Ἀγγλίας πόλεων καὶ ἰσοῦται σχεδὸν πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων ὅλου τοῦ Βελγίου ὑπερτερεῖ δὲ τὸν τῶν κατοίκων τῶν ἑξῆς χωρῶν· Βουλγαρίας, Δανίας, Ἑλλάδος, Νορβηγίας, Πορτογαλλίας, Σαξονίας, Σουηδίας, Ἑλβετίας. Ἡ σύγκρισις εἶνε πολὺ μᾶλλον ἐκπληκτικὴ πρὸς χώρας τινὰς ἐκ τῶν ἀποικιῶν. Ὁ Καναδᾶς καὶ ἡ Αὐστραλία κατέχουσιν ἐπὶ τοῦ χάρτου ὁμοῦ ἔκτασιν ἴσην σχεδὸν πρὸς τὴν τῆς Εὐρώπης ὁλοκλήρου· καὶ ὅμως ἡ μικρὰ ἔκτασις ἥτις καλεῖται Λονδῖνον περιλαμβάνει κατοίκους κατὰ ἥμισυ ἑκατομμύριον πλείονας τοῦ Καναδᾶ καὶ διπλασίους σχεδὸν τῶν κατοίκων τῆς Αὐστραλίας.

ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Κ. Π. Μ. Βενετίαν. Ὁ ἐν τῇ μελέτῃ τοῦ κ. Βικέλα ἀναφερόμενος κατάλογος τῶν φιλελλήνων, ὁ μοναδικὸς δι' ἡμᾶς ἐδημοσιεύθη ἐν ἱκανοῖς τῆς «Ἑβδομάδος» φύλλοις τοῦ 1884 μεταφρασθεὶς ἐξ ἀνεκδότου χειρογράφου τοῦ ἑλβετοῦ Φορνέζη ὑπὸ τῆς λογίας κ. Καλλιόπης Δ. Γρ. Καμπούρογλου, τοῦ προσφιλοῦς τῆς «Ἑβδομάδος» ἱδρυτοῦ.—**Περιέργῳ.** Ἔχετε περιέργειαν; δὲν ἀρκεῖ αὕτη. Ἔπρεπε νὰ ἔχητε ἢ κάτι περισσότερον ἢ κάτι ὀλιγώτερον διὰ νὰ εἴμεθα σύμφωνοι. — **Ἀντ. Μ. Σκῦρον.** Ἐλήφθησαν.— **Κ. Π. Θ. Πάτρας.** Ἐστάλησαν δύο· ἐκλέξατε ἢ ἀναλάβατε ἀμφότερα. Τοῦ εἰς χεῖρας μας πρέπει νὰ ἴδωμεν τὸ τέλος ὅπως ἀπαντήσωμεν. — **Ἐκ.** Ἦτο λάθος. Ἐν 6'. στήλῃ σελὶς α'. τοῦ διηγήματος «Δημήτριος καὶ Ἄννα» τὸ «παίρνεις τώρα ἕνα ρουμάκι γιὰ ξεκουραστικὸ» παρελείφθη ὁλόκληρος ἡ ἀπάντησις τοῦ γέρου «Ἀμ' τ' ἀφήνω ἂν καὶ ἔχω πιῆ πολύ, ἀφεντικό!» καὶ πρὸς γνῶσίν σας.—**Ν. Φ.** Εὐχαριστοῦμεν διὰ τὴν συμβολήν...., ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συνδρομήν;—**Ἐμμ. Ψ. Ρ. Σάρατ.** Ἐλυπήθημεν πολὺ μὴ ἰδόντες τὸν κ. Δ., ἵνα μάθωμεν περὶ ὑμῶν. Ὑγειαίνομεν καὶ εὐχόμεθα τὸ αὐτό.— **Σ. Χ. Κάϊρον.** Γράφομεν.—**Μ. Ν.** Ἰδοὺ τί λέγει ἡ ἱστορία· «Ὁ ἱερομάρτυς Κυπριανός, ἐξ Ἀντιοχείας ἦτο μάγος καὶ λατρευτὴς τῶν δαιμόνων· προσεπάθει δὲ διὰ γοητειῶν νὰ ἑλκύσῃ τῆς Ἰουστίνης τὸν ἔρωτα. Ἀλλ' αὕτη, τεθωρακισμένη διὰ τῆς χριστιανικῆς πίστεως ὄχι μόνον ἀπέκρουσε τὰς μαγείας καὶ κατίσχυσε τῶν καταχθονίων ἐνεργειῶν τοῦ ἐραστοῦ, ἀλλὰ καὶ χριστιανὸν ἔκαμεν».—**Κ. Π. Α. Ρόδον. Στ. Μ. Α. Πύργον.**—**Ἀδελφ. Μ. Κάρπαθον.**— **Ἠλ. Μ. καὶ Δ. Π. Ν. Κωνσταντινούπολιν.**— **Γ. Γ. καὶ Στυλ. Π. Παρισίους.** Ἐλήφθησαν. Εὐχαριστοῦμεν.—**Ἐνδιαφερομένῳ.** Σᾶς παραπέμπομεν εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 120 φύλλον «Ἑβδομάδος» (1886), ἵνα μάθητε πλειότερα περὶ τοῦ Δομπολείου κληροδοτήματος. Ὁ Ἠπειρώτης Δομπόλης ἀποθανὼν πρὸ τεσσαρακονταετίας κατέλιπεν εἰς τὴν Ἑλλάδα δραχ. 1,267,274 εὑρισκομένας ἐν Ρωσικῇ Τραπέζῃ καὶ πληρωτέας μετὰ τῶν ἔκτοτε τόκων των (10 ἑκατομμύρια περίπου) τῇ 1 Ἰανουαρίου 1906, πρὸς ἵδρυσιν Πανεπιστημίου ἐν τῇ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην πρωτευούσῃ τῆς Ἑλλάδος. Ἐλπίζομεν νὰ ζῶμεν καὶ νὰ τὸ ἴδωμεν ἐν Κωνσταντινουπόλει.—**Ηρ. Β. Βρινδήσιον.** Ἀναμένομεν ἀπὸ πολλοῦ τὴν ἀπάντησιν.—**Ἐμ. Τ. Δ. Ρεζίναν.** Μᾶς ἔρχεται ἡ ὄρεξις νὰ σᾶς γράψωμεν ἐκεῖνα τὰ ρωσικά....

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἐξεδόθησαν

Corpus Juris Civilis. Μετάφρασις ὑπὸ Ἠλία Λιακοπούλου. Ἐκδότης Α. Κωνσταντινίδης. Τεύχη 61—62. Πανδέκται.

ΕΞΕΔΟΘΗΣΑΝ

τοῦ ἡμετέρου τακτικοῦ συνεργάτου

Κ. Δ. ΚΡΥΣΤΑΛΛΗ

ΤΑ

ΑΓΡΟΤΙΚΑ

(Τὰ ἐπαινεθέντα εἰς τὸν περυσινὸν Φιλαδέλφειον ποιητικὸν ἀγῶνα)

(Τὸ Νεραϊδόπαιδο, Τραγοῦδι τοῦ Πιστικοῦ, Ὁ Ἥλιος κ' ἡ Νύχτα, Τραγοῦδι τοῦ Θερισμοῦ, ἡ Νησιωτοπούλα, ὁ Χορὸς τῆς Λαμπρῆς, ἡ Φλογέρα, ἡ Κατάρα, ἡ Τραγουδίστρα κι' ὁ Βασιλιᾶς. ὁ Γάμος, ἡ Ποδιὰ τῆς Μαριῶς, Τραγοῦδι τῆς Ξενητειᾶς. τὸ Μαγεμμένο Μαντῆλι, Τραγοῦδι Κλέφτικο, ἡ Πεντάμορφη, Τραγοῦδι τοῦ Τρυγητοῦ, ἡ Καπετάνισσα, ἡ Χιονούρα, αἱ Λυγεραὶς τῆς Ξενητειᾶς, Τραγούδια Δίστιχα).

Τιμῶνται δύο δραχμῶν

Εἰς τοὺς συνδρομητὰς τῆς ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ ἀποστέλλονται ἐλεύθερα ταχυδρομικῶν τελῶν.

Α. Φ. ΦΑΓΚΑΒΗ

ΕΚ ΤΩΝ ΑΠΑΝΤΩΝ

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

Διηγηματικὴ ποίησις.—Ὁ Λαοπλάνος.—Ἡ ταξειδεύτρια.—Δῆμος καὶ Ἑλένη.— Διονύσου πλοῦς. — Ὁ γοργὸς ἱέραξ. — Ὀδυσσείας Α. Δραματικὴ ποίησις. — Εὐριπίδου, Φοινισσῶν μέρος Α'.—Οἱ τριάκοντα. Ὁ τόμος δρ. 4

Διηγήματα. Μέρος Α'.—Ὁ αὐθέντης τοῦ Μωρέως.—Δέλλα.—Ἐκδρομὴ εἰς Πόρον. Ὁ τόμος δρ. 4

Διηγήματα. Μέρος Β'. = Ὁ συμβολαιογράφος. —Οἱ ὑφαντὰ τῆς Ἄνσης.—Αἱ φυλακαὶ ἡ ἡ κεφαλική, ποινή.—Τὸ χρυσοῦν μαστίγιον.— Γλουμμαούθ.—Εἰς τὰς κορυφάς.—Ἡ Ναϊάς. —Ἡ Ἀμαζών.—Ἐμάη. Ὁ τόμος..... δρ. 4

Διηγήματα. Μέρος Γ' = Τὸ κακουργοδικεῖον τῆς Ἐλισαβεττῶνος.—Ὁ καμινάπτης.—Καλμίνα.— Αἱ δύο ἀδελφαί.— Βροῦτος Κουρτέρρος.— Οἱ δύο υἱοί.— Ὁ ἀδάμας. = Ἡ εὐδαίμων οἰκογένεια.—Ὁδοιπορικαὶ ἀναμνήσεις.— Βιογραφία τοῦ Ἐρεχθείου —Ἡ συνέντευξις τῆς Δρέσδης.—Ἐπιστολαὶ ἐκ Βερολίνου. Ὁ τόμος δρ. 4

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΕΝ ΤΟΙΣ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΙΣ

REVUE

POLITIQUE ET LITTERAIRE

REVUE BLEUE

Paraissant le Samedi

Six mois 20 fr. Un an 35

PARIS

111, Bd. St Germain 111.

Α. Κ. ΔΑΜΒΕΡΓΗ

ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΧΗΜΕΙΑΣ

Τιμᾶται δρ. 4.

ΑΘΗΝΑΙ

ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΙ ΑΤΤΙΚΗΣ

Δρομολόγιον ἀπὸ 1ης Μαΐου 1891

Γραμμὴ Κηφισσίας

καθ' ἑκάστην πρὸ μεσημβρίας

ἐξ ΑΘΗΝΩΝ	ἐκ ΚΗΦΙΣΙΑΣ
6.—	6.45
7.30	8.30
9.30	10.30
μετὰ μεσημβρίαν	
3.—	2.30
4.—	4.10
5.—	5.10
6.—	6.10
7.—	7.40
3.30	8.40
—	10.40

Κυριακὰς καὶ ἑορτὰς ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἀμαξοστοιχιῶν θέλουσι κυκλοφορεῖ

Μ. Μ. ἐξ Ἀθηνῶν 8.30.	Μ. Μ. ἐκ Κηφισσίας 12.

Γραμμὴ Λαυρίου

ἐξ ΑΘΗΝΩΝ	ἐκ ΛΑΥΡΙΟΥ
7.40π.μ.	6.10π.μ.
4·50μ.μ.	5.10μ.μ.

ΦΩΤΟΓΡΑΦΕΙΟΝ

Γ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 9

Μεγάλη συλλογὴ φωτογραφιῶν μνημείων ἀρχαίων καὶ νεωτέρων.

Εἰκόνες ἐνδυμασιῶν Ἑλληνικῶν.

Εἰκόνες τύπων Ἑλληνικῶν.

Εἰκόνες θωρηκτῶν Ἑλληνικῶν.

!! **Μεγάλη ἐπιτυχία** !!

Ἡ φωτογραφία τοῦ θωρηκτοῦ

ΥΔΡΑ

PETRAS A. Cie

Commission - Représentation

EXPORTATION

des

TAPIS de TURQUIE

Fourniseurs de S. M. le Roi de Grèce

SMYRNE

Τὸ νέον πλῆρες κομψοτάτων εἰδῶν

ΠΙΛΟΠΩΛΕΙΟΝ «Ο ΑΕΤΟΣ»

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΡΑΦΤΟΠΟΥΛΟΥ

(Ὁδὸς Σταδίου)

Συνιστᾶται τοῖς πᾶσι ὡς μοναδικὸν διὰ τὴν κομψότητα, στερεότητα, εὐθηνίαν.

ΛΕΞΙΚΟΝ

ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

ὑπὸ

Σ. Ι. ΒΟΥΤΥΡΑ

Σώματα τοῦ Λεξικοῦ τούτου, ἄρτι περατωθέντος, εὑρίσκονται καὶ πωλοῦνται ἐνταῦθα ἐν τοῖς **Καταστήμασιν Ἀνέστη Κωνσταντινίδου** καὶ ἐν τοῖς βιβλιοπωλείοις τῆς **Ἑστίας** (Γ. Κασδονῆ) καὶ **Καρόλου Μπέκ.**

Ἐκ τοῦ Τυπογραφείου ΠΑΡΑΣΚΕΥΑ ΛΕΩΝΗ